

Februar 2019

Dansk Mongolsk Selskab

Ger 103

30. årgang – februar 2019

ISSN 0905-9504

Ger er medlemsblad for Dansk Mongolsk Selskab. Bladet udkommer februar, maj, september.

Redaktion:

Jan Koed (ans.)
jk@cadaid.dk
Rolf Gilberg
Bulgan Njama
Bettina Gram

Tryk: Green Graphic ApS**Oplag:** 200 eks.

Oplysninger om adresseændringer og leveringsproblemer meddeles til kassereren.

Formål:

- (a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland,
- (b) at udgive skrifter om mongolerne,
- (c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold,
- (d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne og
- (e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

Dansk Mongolsk Selskab**Æresmedlemmer:**

HKH Kronprins Frederik
Søren Haslund-Christensen
Rolf Gilberg

Bestyrelse:

Ann Fenger Benwell (sup.)
Elisabeth V. Friis (næstformand)
Anita Garbers
Bettina Gram
Michael Haslund-Christensen
Lars Højer
Jan Koed (kasserer)
Bulgan Njama (formand)
Chuka Ringgaard (sup.)
Henrik Bo Thrane (sekretær)
Chalotte Vad

Hjemmeside:

www.danskmongolskselskab.dk

Bankkonto: (1551) 784-1582**MobilePay:** 83554**Selskabets adresser:**

Sekretær: Henrik Bo Thrane
Carl Møllers Allé 33
2860 Søborg
tel: 3966 9497
email: hbthrane@gmail.com

Kasserer: Jan Koed

Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby
tel: 2342 1128
email: jk@cadaid.dk

NGO-projekter:

Bulgan Njama
Fuglebo 2
2000 Frederiksberg
tel: 2613 2106
email: njambu@hotmail.com
I Mongoliet:
nts@magicnet.mn

Medlemskab:

Kontingent:
200 kr. pr. kalenderår for personligt medlemskab.
300 kr. for husstandsmedlemskab.
600 kr. for firmamedlemskab.

Tillæg for medlemmer bosat i udlandet: 50 kr.

Nye medlemmer indmeldes via hjemmesiden under menupunktet *Bliv medlem*.

Dette nummer af Ger er i høj grad præget af temaet mongolsk kultur og egenart: hvad er dens forudsætninger, hvad rummer den og hvordan udtrykker den sig. Om noget er den mongolske ger det mest synlige udtryk for mongolernes nationale identitet. Det er en kulturarv, som mongolerne med rette er stolte af - et eksempel på en perfekt harmoni mellem form og funktion.

Foto: Helle-Karin Helstrand

Indhold

Tsagaan Sar	3
Den mongolske ger	5
Prinsen på gadehjørnet	8
I torgut-khanens lejr	10
Prøver ikke at være turist	12
Mongoliets kerneværdier - I	15
Filt giver håb for fremtiden	16
Hvis jeg var borgmester	18
Aktuelt	21
Græsning til 66,4 mio. husdyr	22
Nyt solcelleanlæg i drift	24
50 år diplomatiske relationer	25
DMS nyt	27

Foto: Sarah Kappel

Tsagaan Sar

Det mongolske nytår

Det mongolske nytår – Tsagaan Sar (hvide måne eller måned) – er den ene af de to største nationale højtider i Mongoliet. Den anden er Naadam. Selv om der findes flere andre helligdage i årets løb, er Naadam og Tsagaan Sar dem, der står øverst på listen over årets begivenheder.

Mongolerne er stolte af at kunne fejre Tsagaan Sar og Naadam. Et folk er rundet af sine traditioner og sin kulturarv. Naadam og Tsagaan Sar værdsættes højt af alle mongoler. Jeg tror det beror på, at vi føler os mest mongolske, når vi fejrer vores traditionelle mærkedage.

Da der er tale om en fejring, der bygger på traditioner, er Tsagaan Sar knyttet til mongolernes traditionelle nomadiske livsform og til vejrforholdene. Ifølge ældre kilder har Tsagaan Sar tidligere været fejret den 22. september hvert år; historiske kilder fortæller os desuden, at mongolerne begyndte fejringen af Tsagaan Sar om foråret i Chinggis Khans regeringstid.

Fordi Tsagaan Sar er så tæt forbundet med den nomadiske livsform, fejres den med stor entusiasme af hyrdefamilierne, som byder det nye år velkommen sammen med deres dyr. Khatanzorig Naidan, som er hyrde i Binder Sum, Khentii Aimag, beskriver betydningen af Tsagaan Sar for hyrdefamilierne på denne måde:

»Jeg er hyrde, og jeg ved, at Tsagaan Sar betyder meget for hyrderne. Den vigtigste årsag er, at de dermed fejrer den første forårmåned ifølge den astrologiske månekalendar efter at have overstået den kolde vinter. Tsagaan Sar er en vigtig begivenhed for både hyrder og dyr, fordi den indvarsler en mere behagelig sæson. For det andet er Tsagaan Sar en traditionel højtid, der bringer familier og slægtninge sammen og giver dem lejlighed til at hilse på hinanden og udveksle nyheder.«

»Han fortsatte med at dele sine erindringer om Tsagaan Sar fra barndommen, hvor han kunne for-

tælle, at festlighederne slet ikke havde det samme omfang dengang som i dag: »For 40 år siden, da jeg var dreng, var den herskende ideologi, at Tsagaan Sar var en kollektiv fest for hyrder, og at fejringen ikke vedkom byboerne og arbejderne. Da jeg selv stammede fra en hyrdefamilie, som ikke var udsat for den ideologiske påvirkning, nød jeg altid Tsagaan Sar som barn.«

Men hyrdefamiliernes børn måtte altid tilbage til skolen i byen, efter at de havde fejret nytårets komme på landet. »Børnene var nødsaget til besøge hinanden i hemmelighed, fordi det ikke var meningen, at familierne i byen skulle markere Tsagaan Sar. Alligevel valgte alle familier at fejre Tsagaan Sar på en eller anden måde på trods af den officielle holdning.«

Dernæst sammenlignede Khatanzorig sin barndoms Tsagaan Sar med nutidens: »Som jeg husker det, bestod gaverne for det meste af *ul boov* (»skosålskage«) med stykker af slik pakket ind i papir. Den tradi-

tion er på vej ud. Nu til dags slutter festlighederne ved *Shiniin 3* (Tsagaan Sars 3. dag). Sådan var det ikke, da jeg var barn. Tsagaan Sar fejres på forskellige datoer i februar, og skoleferien plejede at begynde den 1. marts. Når vi børn kom hjem for at holde ferie, var vi altid velkomne til at aflægge Tsagaan Sar-besøg hos familierne, som altid var indstillet på at få besøg, selv om Tsagaan Sar for længst var overstået. Og vi fik så vores gaver. Desuden var det sådan, at hvis folk ikke havde mulighed for at hilse på hinanden ved Tsagaan Sar, mødtes de senere på året og hilste på hinanden på Tsagaan Sar-manér.«

Han fortsatte: »Jeg er glad for den måde fejringen af Tsagaan Sar holdes i hævd i hele landet, hvor alle tager deres bedste dell på i forskellige udformninger, og hvor folk rejser langt for at hilse på deres slægtninge og de ældre.«

»Jeg mener, at Tsagaan Sar har opnået en betydningsfuld status i samfundet. I midten og slutningen af 1990'erne var der en tendens hos yngre mongoler til, at Tsagaan Sar var en fest for gamle mennesker, og at det var selve årsskiftet, der skulle fejres.«

»Nu har jeg ikke overværet, hvordan fejringen af Tsagaan Sar finder sted i byerne, men at dømme efter den generelle indstilling i samfundet, vil jeg mene, at Tsagaan Sar nu er en national begivenhed, der værdsættes af alle uanset alder eller erhverv. Det er også værd at nævne, at Tsagaan Sar rent symbolsk er et udtryk for mongolernes respekt for den ældre generation og for de traditionelle hilseformer.«

»Den store interesse for at se solopgangen nu til dags har sine rødder i mongolernes tilbedelse af naturen, dvs. solen og månen. Men traditionelt set havde nomaderne ikke behov for at samles på en bjergtop en Tsagaan Sar-morgen, fordi de kan se solen stå op over bjergene fra de-

Tsagaan Sar falder i slutningen af januar eller februar. Datoen bestemmes af den første nymåne efter vintersolhvervet. I år fejredes måne-nytåret i dagene 5.-7. februar.

res dørrtrin. Nomaderne ser solen stå op hver morgen, så snart de træder ud af geren, men sandt er det, at mongolerne føler sig lykkelige, når de rammes af solens stråler«, sluttede Khatanzorig.

Tserentogtokh Bayarbat, der bor i Ulaanbaatar, siger: »Jeg holder meget af at se solopgangen fra en bjergtop hvert år sammen med min familie. Det er blevet meget populært at byde den første sol i det nye år velkommen af borgerne i Ulaanbaatar.«

Han uddyber: »Tsagaan Sar er ikke kun en af det mongolske folks stolte traditioner, det er også en betydningsfuld kulturarv. Det bedste ved Tsagaan Sar er efter min mening, at vi møder vores slægtninge, også dem som vi kun ser én gang om året i forbindelse med Tsagaan Sar, og at vi viser de ældre respekt og ser dem lykkeligt omgivet af deres børn og børnebørn.«

Ifølge Tserentogtokh, en *self-made* forretningsmand og repræsentant for den unge middelklassefamilie, bruger hans familie over 1,5 mio. tugrik (4.000 kr.) om året på Tsagaan Sar.

Tserentogtokhs 9-årige datter Enkhtsetseg siger, at for hende er det bedste ved Tsagaan Sar at hilse på de ældre, som almindeligvis foregår ved, at den yngre person griber den ældre udstrakte arme ved albuerne, som derefter placerer sine hænder på den yngres skuldre og bøjer sig frem for at kysse ham eller hende på kinderne med hilsner som *amar baina uu* (lever du fredfyldt?) og ønsker som *urt nasalj, udaan jargaaraai* (må du leve længe og lykkeligt).

Vi kan altså fremhæve fire ting, der gør Tsagaan Sar til noget helt særligt, det er værd at fejre. For det første markerer Tsagaan Sar, at den barske mongolske vinter nu er vel overstået. For det andet varsler den forårets komme og husdyrenes formering. For det tredje er den en anledning til, at familierne samles, og for det fjerde indvarsler den et nyt måneår af *jaran*, en cyklus på 60 år.

Dertil kan jeg tilføje et femte aspekt, at Tsagaan Sar er traditionsbåret: den har sine egne skikke som fx *zolgkh*-hilsenen, ritualerne for *bituun* (nytårsaften), særlige måltider, *mur gargah*-ritualer og andet.

Alle mennesker har forskellige grunde til at glæde sig til Tsagaan Sar, når tiden nærmer sig. Men alle mongoler er enige om at elske Tsagaan Sar. I de dage er det synet af glade mennesker klædt i dell, der præger tilværelsen. De mest sete TV-programmer er fyldt med tradition og kultur, og det vigtigste emne er forventningerne til det nye år. »Et godt år er gået, og et godt år er i vente«, siger mongolerne. Der er ingen plads til at være negativ, når der er Tsagaan Sar, og det er måske det bedste ved festen. ■

Kh. Aminaa

Artiklen blev bragt i *The Mongol Messenger* 13. feb. 2018 under overskriften *Why do Mongolians love Tsagaan Sar?*

Foto: Helle-Karin Helstrand

Den mongolske ger

I det store perspektiv – og i sammenligning med andre lande – er det relativt sent, mongolerne ændrede livsstil og blev fastboende. Byer og bosættelser opstod for alvor først i løbet af 1900-tallet. Den nomadiske livsform er dog stadig en levende realitet i mange dele af Mongoliet, og den lever videre i alle mongolers hjerte.

Den nomadiske livsform og permanente bosættelser har eksisteret side om side i tusinder af år. For nomader afspejles deres liv i deres higen efter åndelig frihed. Derfor er det umuligt at begrænse nomadernes frihedstrang og deres følelse af uafhængighed. På trods af bevægelsen henimod en kulturel, mere vestlig præget måde at leve som fastboende på, er visse egne i Mongoliet stadig domineret af den nomadiske livsform.

Den mongolske *ger* eller *jurte* er en bolig, som bør have sin plads i historiebøgerne. I århundreder har

den gjort nomaderne i stand til at foretage store og små folkevandringer og overvinde naturlige barrierer og udfordringer. Ger-boligen er en unik frembringelse; den er symbolet på essensen af mongolernes nomadiske livsform.

Steppernes by

I 2013 blev det traditionelle håndværk, der ligger bag den mongolske ger og de dermed forbundne regler og skikke, indskrevet i UNESCOs fortegnelse over menneskehedens immaterielle kulturarv. Forskere er nået frem til, at den mongolske ger blev skabt for næsten 3.000 år siden.

Gennem tiderne har vores filt-dækkede ger udviklet sig i harmoni med de geografiske forudsætninger og socioøkonomiske udviklingsfaktorer. Ifølge en kinesisk kilde dateret 629 f.Kr. var de mongolske stammer før den sydlige Xiongnu-

periode beskyttet af en »teltlignende« konstruktion.

I bronzealderen for ca. 3.000 år siden, begyndte nomaderne at overdække deres boliger med filt for at gøre dem varmere. Tilføjelsen af filt kan siges at markere skabelsen af den første originale mongolske ger. Gerens udformning, som vi kender den i dag, har ikke ændret sig meget siden 1200-tallet.

En af de vigtigste egenskaber ved den mongolske ger er dens flytbarhed: den er særdeles slidstærk og kan let tages ned og rejses igen. Gerens størrelse er bestemt af antallet af *khana* (gittervægge), hvor én *khana* repræsenterer den plads, som én person behøver for at kunne leve sit liv, sove og arbejde. Størrelsen på de mest almindelige ger er 5 eller 6 *khana*. Den mongolske ger består af et træskelet og en afdækning af filt, uld og stof. Træskelettet indbefatter en *khaalga* (dør), *toono* (cirkelrunt lyshul i toppen), som danner det centrale toppunkt, *uni* (stænger) og endelig *khana* (gittervæg). Overdækningen består af yderlaget, et ydre filtag og et indre stoflag.

Tilbage i 1200-tallet kunne man blive vidne til et fantastisk syn: trukket af dusinstore grupper af okser kunne man iagttage de mongolske khaners royale gervogne skumple hen over steppen efterfulgt af talrige mindre køretøjer trukket af otte eller fire okser flankeret af utallige beredne vagter og krigere igen fulgt af hyrderne og flokke af dyr. De mange hviddækkede ger på den grønne steppe ville have set ud som en fantastisk perleby, der bevægede sig under den uendelige blå himmel.

En verdensomspændende trend

At flygte fra byen for at bo i et lille hus midt i skoven eller omkranset af marker er blevet en trend i verdens højt udviklede lande – især for dem der har råd til det! I dag bliver geren – Mongoliets nationale stolthed, understøttet med alle moderne bekvemmeligheder – i stigende grad vurderet til at kunne tilfredsstille kravene til det ideelle »lille hus på landet«.

Indehaveren af en hollandsk ferieby har rejst mange mongolske ger på sit område, som er blevet populært blandt hans gæster. Noget lignende gælder for Swaledale i Nordengland, som er blevet en meget besøgt turistdestination med traditionelle ger ved bredden af floden Swale nær den lille landsby Keld.

Der er mange andre eksempler som fx den franske akademiker, som besluttede sig for at flytte ind i en mongolsk ger. Hans kærlighed til geren kan let forklares: han har tidligere opholdt sig i Mongoliet i flere år, mens han var ansat i projektet til genudsættelsen af Przevalskihesten.

Selv bymongoler udviser en stigende interesse for deres forfædres traditionelle bolig. Det er blevet almindelig praksis, at mongolske turistlejre tilbyder overnatning i ger i turistsæsonen. Det viser, hvordan den alsidige mongolske feltger på

fænomenal vis er tilpasset landets natur og klima, der som nævnt er vigtig for nomadefamiliens tilværelse, som med deres dyr flytter flere gange om året til forskellige græsningsområder.

I nyere tid bygges der mange forskellige slags ger. Der opføres faste, permanente bygninger med brug af byggematerialer som træ, metal og beton, men stadig med den grundlæggende ger-form. Det betegner en ny fase i udviklingen af den mongolske ger. Det har fanget interessen hos arkitekter og designere over hele verden og kan snart blive til en international trend.

Mongolsk arkitektur

Filtgeren er rummelig og har en god luftcirkulation og naturligt lys. Den leverer den ideelle »øko-ramme« til gavn for familiens sundhed, fordi den er fremstillet af naturlige materialer.

Mange forskellige nationaliteter, herunder kasakher, uighurer, turkmener, iranere og andre bor i den traditionelle ger-jurte. I de seneste år er folk fra andre asiatiske lande, Europa og USA blevet interesseret i geren; enten køber de en, eller de fremstiller den selv. Og nok så vigtigt studerer arkitekter fra forskellige lande den mongolske gers egenskaber for at kunne modernisere den med nutidens byggeteknikker og materialer.

Sidste år mødte jeg en mand ved navn B. Bat-Erdene, som havde skabt en smuk og bekvem ger ved at indbygge den nyeste teknologi. Han

gravede et dybt hul og støbte et 3 meter tykt betonfundament, fordi grunden ligger på permafrost nær ved en flod. For at gøre geren mere modstandsdygtig blev otte trærammer bundet til *khana* (gittervægge) og ført op til *toon* (det cirkelrunde vindue i toppen). Vinduet havde en hævet facon som på en gammel ger. Arealet på Bat-Erdenes ger er på omkring 54 m². Antallet af gittervægge var det samme som i den traditionelle ger. *Khayavch* (ekstraudstyr, syet eller af træ, 20-30 cm højt, placeret omkring det ydre af gerens nederste del) blev på en kreativ måde forbedret til at kunne foldes op til den ene side. Det er et eksempel på en arkitektonisk forsvarlig forbedring af geren.

Gennem de sidste 20 år er Mongoliets befolkning vokset, hvilket har medført en øget anvendelse af ger, som igen har ført til en større produktion.

I dag produceres der 6, 8, 10 og 12 khana, elegant formgivende ger af dygtige håndværkere. De fremstilles med anvendelse af kostbare materialer på bestilling af enkeltpersoner og organisationer. Et eksempel er Statens Ceremoni-Gerpals, der befinder sig i Statsbygningen, hvor Mongoliets præsident modtager besøgende statsoverhoveder, og hvor særlige nationale begivenheder finder sted. Derudover eksisterer der en anden ceremoniel ger, som rummer en *tulga* eller et fyrfad på tre søjler, som er et særdeles vigtigt symbol på den mongolske stat. Det er alle eksempler på udviklingen af den mongolske ger skabt i den mongolske arkitekturs billede og under evig forandring af mongolerne selv. ■

B. Altankhuyag

Artiklen blev bragt i *The Mongol Messenger*, 17. aug. 2018. Oversættelse: Jan Koed. Se også side 24.

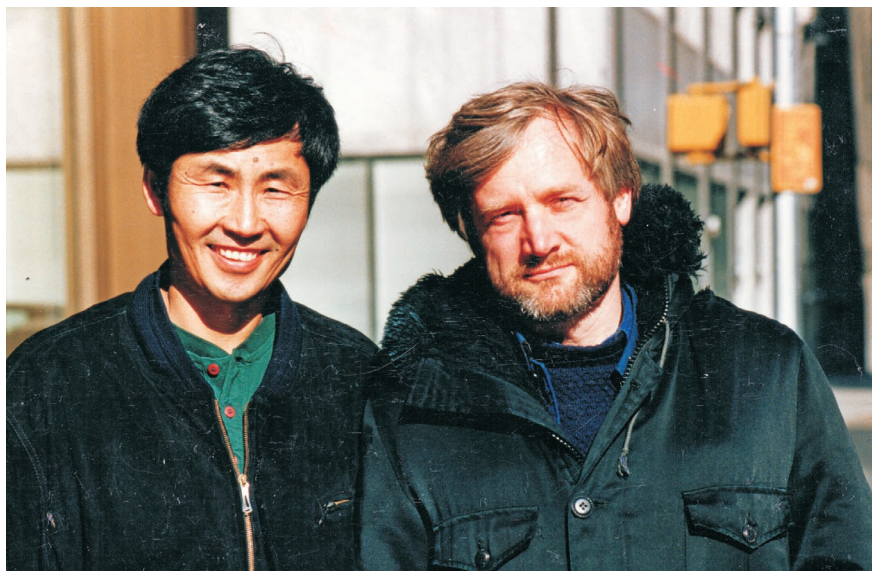

- En moderne ger har ofte det indvendige træværk bemalet med en lakrød bundfarve med blomstermønter på. Nogle steder hænger man et stoftaspet op indvendig for at dække gittervæggens fletværk. Døren vil være dekoreret med traditionenne mongolske mønstre, ofte med den uendelige knude, som er et lykkesymbol.

Prinsen på gadehjørnet

Dette er beretningen om, hvordan den mongolske prins Bache fra Xinjiangprovinsen møder danskeren Rolf Gilberg, og hvordan de to mænd bliver venner for livet.

I 1994 mødes de to venner prins Bache og Rolf Gilberg igen i New York.

En stille mørk aften i maj 1989 gled turistbussen langsomt gennem gaderne i Urumchi, Xinjiangs hovedstad. Vi var på vej til en restaurant for at spise aftensmad. »Vi« var en folk danske turister med mig som rejseleder på tur langs Silkevejen i det indre Centralasien. Det var min anden rejse på Silkevejen, den første skete 3 år tidligere.

Gruppens medlemmer småpludrede om dagens hændelser og om stedet, vi skulle spise. Som sædvanlig opholdt jeg mig med de kinesiske guider forrest i bussen, så jeg kunne bevare et overblik over begivenhederne. Denne aften skulle der ske noget usædvanligt, som jeg ikke havde haft tid til at fortælle gruppen.

Forsigtigt kørte bussen ind til fortovskanten ved et gadehjørne. Bussen holdt stille et øjeblik. Chaufføren åbnede busdøren. Ind

sprang en ung mand. Det var Prinsen. Straks blev døren lukket, og bussen kørte videre i sin rolige rytme. Det hele foregik i typisk spionagentstil. Gruppen blev pludselig nærværende, og jeg introducerede Prinsen til den.

Forhistorien startede 3 år tidligere. Søren Haslund-Christensen havde været på disse kanter i 1986 med en filmekspedition for at filme nogle af de steder, Søren far, Henning Haslund, havde betrådt (se Ger 23:3-5, 1997). HKH Kronprins Frederik var blandt deltagerne på denne tur.

På Urumchis universitet havde filmholdet mødt den mongolske prins Bache og fået så gode relationer til ham, at man ville invitere ham til Danmark, for at han kunne studere de bøger på mongolsk, den Anden Danske Centralasiatiske Ekspedition 1938-1939 havde

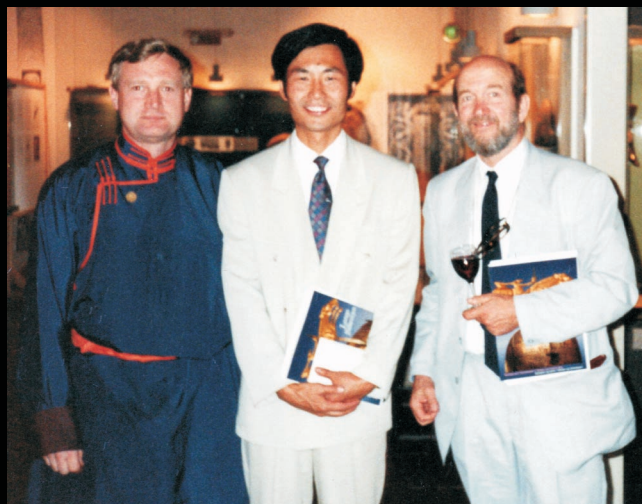
hjembragt. Dette havde prins Baches store interesse, og han var ivrig for at komme. Man startede papirarbejdet, da man i 1986 kom tilbage til Danmark. Det var imidlertid en langsom og affære at få opholdstilladelse og finde penge til opholdet, men det lykkedes. Kineserne havde desuden svært ved at lade Bache få udrejsetilladelse.

Under togrejsen i 1989 til Urumchi havde jeg talt med min kinesiske nationalguide om, at det var vigtigt, at jeg personligt fik talt med den mongolske prins Bache i Urumchi. I Danmark havde man erfaring for, at oplysninger ikke altid nåede frem til Bache. Desuden ville det have stor troværdighed, at en uafhængig dansker direkte kunne bringe Bache budskabet om, at papirarbejdet i Danmark var godkendt, og at han ville være velkommen, så snart kineserne lod ham rejse.

Den unge mand, der lige var sprunget på bussen, kendte jeg ikke, men jeg havde set fotos af ham, så jeg var sikker på, at det var den rigtige person, jeg havde fået kontakt med. Efter nogle indledende høflige og intetsigende bemærkninger kunne jeg på engelsk fortælle ham, at der var skaffet penge til hans ophold i Danmark, og at han blot skulle være tålmodig og lade folk ordne papirarbejdet færdigt. Denne oplysning gjorde Bache meget glad. Jeg fortalte ham om min stilling ved Nationalmuseet, og at vi sandsynligvis ville arbejde sammen om forskellige projekter, når han kom til Danmark. Det blev han også glad for at høre.

Prins Bache og Rolf på besøg hos en mongol-forsker i 1990.

Rolf, prins Bache og Klaus Ferdinand mødes på Moesgaard.

Dansk Mongolsk Selskab blev stiftet i 1990. Selskabets første møde fandt sted 1. december i 'Det Røde Rum' på Christianshavn. På mødet fortalte prins Bache (nr. 2 fra venstre) om torgut-mongolerne i Xinjiang, mens Søren Haslund-Christensen (forrest) fortalte om sin rejse til 'Den Mongolske Folkerepublik' sommeren 1990. Stående ses Rolf Gilberg, selskabets formand. Om dette møde om prins Bache, se Ger 1.

I foråret 2018 havde dokumentarfilmen 'Fædre og Sønner' premiere i de danske biograf. Filmen skildrer forholdet mellem de tre generationer Haslund-Christensen, Henning, Søren og Michael. Michael genoptager forbindelsen til prins Bache og de tre mødes i Xinjiang. Søren drikker venskabsskål med en søn af Mongrolde Noyen, ven med Henning Haslund, mens prins Bache og Michael iagttager det muntre optrin. Foto: Still fra filmen

5 minutter senere holdt bussen tilfældigt ind ved et andet gadehjørne, det normale busstoppested. En glad prins smuttede ud i mørket. Vi andre fortsatte, som om intet var hændt. Jeg tror endda, at ikke alle i bussen opdagede denne hemmelige mission. Det tog kineserne endnu et halvt år at give slip på Bache.

Ganske rigtigt kom jeg til at arbejde sammen med Bache, da han kom til Danmark efteråret 1990, og vi blev gode venner. Bache var med til det første møde i Dansk Mongolsk Selskab 1. december 1990 på Christianshavn. Efter omkring et halvt år i Danmark rejste Bache videre til USA. Det blev lagt i mine hænder at sørge for, at Baches bibliotek fulgte efter. År senere mødte jeg en glad Bache i New Jersey. Det var dejligt med al den frihed, dog var Bache utilfreds med, at man ikke, ligesom i hans egen kultur, kunne gå direkte til khanen (= præsidenten) og fremlægge sine problemer. Bache fik sin kone og søn til USA, men har flere gange siden været på besøg i sit hjemland.

Henning Haslund-Christensen har beskrevet sit besøg sidst i 1920'erne hos torguterne i bogen *Zajagan* fra 1935. ■

Rolf Gilberg

Baron Carl Gustaf Emil Mannerheim (1867-1951) (Finlands 6. præsident 1944-1946) rejste 1906-1908 som oberstløjtnant i den russiske hær på en ekspedition gennem Asien fra Skt. Petersborg til Peking. Han indsamlede ikke kun militære efterretninger, men også historiske og etnografiske oplysninger samt hverdagsgenstande, som nu befinder sig i Finlands Nationalmuseum. Mannerheim skrev i sin dagbog for 17. juni 1906 fra et besøg i torgut-khanens lejr. Her mødte han khanens moder, mens khanen selv var på rejse til Peking.

Vi rejste vore telte, uden at nogen tog fjerneste notits af os. Senere på dagen sendte jeg mit kort til khanens moder for at anmelde mit besøg. Tolken vendte tilbage med den besked, at jeg ville blive modtaget næste dag, og i går morges kom en af khanens funktionærer for at hente mig. I stedet for at føre mig til *khan-sa*'en, som tolken kalder hende på sit slette russisk, bød han mig ind i en *jurta*¹⁾, hvor »hoffets« fornemste embedsmænd var samlet, en halv snes mænd, hvis embedsknapper i huen var det eneste, som adskilte dem fra en almindelig, skiden *kalmuk*²⁾. Mens vi sad og snakkede,

I torgut-khanens lejr

kom den emsige funktionær, som havde hentet mig, tilbage med den besked, at khansaen var blevet syg og ikke kunne modtage mig den dag. Jeg udtrykte hastigt min dybe medfølelse og tilføjede, at da jeg havde foretaget denne lange og vanskelige rejse udelukkende for at vise hende min respekt, måtte jeg i så fald sadle mine heste straks og drage bort, hvilket også ville berøve mig lejligheden til at overrække et brev fra Biliktu Baksji (dr. Ramstedt) til khanen. Snart kom der bud, at khansaen var blevet rask igen, og at jeg ville blive forundt adgang til hende samme formiddag, hvis jeg ville vente, indtil hun havde sat sit hår til audiensen.

Jeg blev ført forbi en række bukkende *torgut*³⁾-funktionærer ind i en stor jurta med røde draperier i loftet, hvor en kalmukvinde på 35 eller 40 år med et tiltalende ansigt gik mig et par skridt i møde. Midt i rummet stod den traditionelle smalle træspand med *kumys*⁴⁾. Lige for indgangen et smukt udskåret grønt bord, rigt dekoreret med guld og dækket med drevne sølvskåle og andre genstande til ære for *burchan*'erne⁵⁾, som var anbragt over det. Til højre en tronlignende seng med en himmel broderet med kinesiske drager. Foran den et par siddepladser af hårde dobbelt puder med små bænkke, der tjente som borde. Damen anbragte sig på en af dem, siddende på skrå i en halvt europæisk, halvt orientalsk stilling, medens en lille stumpnæset pekingeser sad på den anden. Hun bød mig tage plads til venstre for indgangen, og der blev serveret te med smør og salt i fine sølvbægre. Vor konversation var det mest banale, man kan forestille sig. Jeg forærede hende et ur og et spejl,

desuden en dolk til hendes bortrejste søn og en til datteren, der også var fraværende. Jeg fortalte hende, at jeg havde en revolver til khanen, som jeg ville give ham, når vi mødtes på vejen til Peking. Hun lod til at være fornøjet med uret og spejlet.

Da jeg spurgte, om jeg måtte fotografere hende, fik jeg meddelt, at hvis Vorherre tillod mig at gæste deres lejr igen, så skulle jeg få tilladelsen. Jeg lod, som om jeg ikke forstod dette høflige afslag, og til hof-funktionærernes rædsel begyndte jeg roligt at stille mit fotografiapparat op, mens jeg gennem tolken forklarede hende, at det ville blive et henrivende billede, og at jeg ville sende hende det fra Urumsji. Min beslutsomhed afgjorde sagen, og de vittigheder, jeg lod tolken oversætte, vakte stor munterhed. Under mange protester anbragte hun sig meget villigt, både stående og siddende, til tre optagelser. Noget efter at jeg var vendt tilbage til min lejr, blev hendes kort overrakt mig med den besked, at herskerinden var blevet syg igen, så hun desværre ikke kunne gengælde min visit. Lidt senere kom to får, en sæk mel og et stykke blok-te som gave fra hende.

Lejren består af henved 100 jurter opstillede på et areal af ca. 3/4 km² af en trekantet slette, der begrænses af floden og høje bjerge. På toppen af det højeste bjerg sås et kalmukisk bønnested, markeret af en mængde stænger og kulørte bånd.⁶⁾ De største jurter optages af fyrstinden, hendes anden søn og datter samt lamatempler. Lamaerne lægger beslag på ikke mindre end 20 store jurter. Hvert tempel består af to jurter, den ene er indgangshal, og den anden er viet burchanerne. De mest betydende templer har

ligesom khanens familie-jurter en beklædning af rødt klæde på taget. Disse templer er torguternes allerhelligste, og lamaernes ældste forretter gudstjenesten i dem assisteret af mindst 100 andre lamaer. Deres musik, hvori en dump tromme, dybe, langtrukne trompeter og nogle andre instrumenters skingre toner spiller sammen, kunne høres i mit telt. På afstand lød det mystisk og mættet af følelse. ...

I morges gav khansaen ordre til, at der skulle stilles en jurta op ved siden af mit telt. Folk blev hentede til mine antropologiske målinger, heste blev fremskaffet til min rejse til Karagai Tasj – man har svært ved at forklare, med hvilken magisk kraft et brev fra en højtstående kinesisk embedsmand virker blandt disse stammer. ■

C. G. Mannerheim

Mannerheim, C. G.: *Fra Samarkand til Peking paa Hesteryg*. København, Gylendalske Boghandel, Nordisk Forlag, 1941. 628 sider. Uddraget er fra siderne 236-239.

Bag i bogen (side 619-625) er der en ordforklaring udarbejdet af Henning Haslund-Christensen, Sophus Black og Kaare Grønbech.

1) Jurta: *yurte* (tyrk.), stamegn; bo-plads. Af europæere også hyppigt anvendt som betegnelse for nomadeteltet (tyrk.: ev, öj; mong.: ger).

2) Kalmukker: vestmongolerne, eller med deres eget navn, ojraterne i Vest-mongoliet, Djungariet og ved nedre Volga. [Se Haslunds beretning om dem i Ger 1:22-31].

3) Torgut: en af de 4 kalmykiske stammer.

4) Kumys: *Koumiss* (tyrk.), en meget yndet form for vin, fremstillet af hoppe-mælk, den fremherskende drik mellem mongoler og andre asiatiske nomader. Den fremstilles ved at hælde frisk hoppe-mælk iblandet lidt sur komælk i en sæk af hestehud; når gæringen begyn-

Moderen til torguternes khan ved Juldus i sin rigt udstyrede jurta.

der, bliver drikken voldsomt kæret med en kæp. Efter 3-4 dages forløb er drikken færdig. Den kan holde sig meget længe og betragtes som meget gavnlig imod tuberkulose. Den er mere eller mindre berusende i forhold til, hvor langt gæringen er fremskredet. [Der er dog kun tale om 1-2% alkohol. Mongolerne destillerer drikken (airag). Så kan den komme op på 30-35% alkohol (archi)].

5) Burchan: *burkhan* (mong.) (af Buddha-khan (»Fyrste«)), Buddha; anvendes også om Buddha-fremstillingerne i templerne.

6) På toppen af det højeste bjerg sås et kalmukisk bønnested, markeret af en mængde stænger og kulørte bånd. [De 'kulørte bånd' er bedeflag, som anbringes, hvor det blæser mest. Ideen er, at bønner, som er trykt på flaget, sendes afsted (som en fax) til guderne, hver gang vinden bevæger flaget. Mongolerne behøver således ikke selv at være til stede. Vinden sørger for, at der bliver bedt bønner hele tiden.]

Rolf Gilberg

Prøver ikke at være turist

Europæer flytter ind hos nomadefamilie

Det er et længe næret ønske, der er blevet til virkelighed for mig i de sidste par uger. Jeg er taget til Mongoliet. Det vilde Mongoliet? Det barske Mongoliet? Det storladne land med flokke af frie heste? Omslaget på min rejsefører viser en tungt læsset kamel i solskinnet foran snedækkede bjergtoppe.

Jeg kunne godt lide, at jeg ikke på forhånd kendte nogen, der allerede havde været i Mongoliet. Mit syn på landet og dets befolkning ville derfor blive frisk og upåvirket af andres meninger. Jeg ønskede at møde de mennesker, der havde rejst landet tyndt i generationer og dannet dets rødder. Ville jeg virkelig opnå indsigt i nomadernes liv, eller ville jeg blot blive som den almindelige turist, der iagttager det ubegribelige udefra?

Måneder forinden havde jeg reserveret en plads i frivillighedsprojektet *Projects Abroad**). I 2 uger skulle jeg bo og arbejde hos en nomadefamilie. Men hvordan? Uden sproglige kundskaber? Uden nogen erfaring i at omgås husdyr? Efter mit første møde med mine samarbejdspartnere var der ikke megen tid til hjertebanken. Vi var allerede på vej ud i den ukendte verden.

Vejen var ujævn og kringlet, hvilket ikke lod til at afficere chaufføren eller afholde ham fra at foretage halsbrækkende manøvrer. Hver gang vi var lige ved at støde sammen med en uopmærksom chauffør

i en modgående bil, slog den solbrændte mand med det krøllede hår en høj latter op. Mens han fortalte mig en masse om det mongolske landskab, forsøgte jeg at holde en tiltagende kvalme nede. Men alt i alt syntes han at have styr på tingene, for efter tre en halv spændende timer dukkede en ger op mellem bakkerne, hvid og venlig, mit hjem de næste 2 uger.

Huslige forpligtelser

Dijee er lille og hårdfør, og alt omkring hende emmer af arbejde. Hun ventede allerede på mig foran geren, da vi omsider standsede. Hun er 50 år gammel og et hoved kortere end mig. Jeg skulle møde hendes voksne søn Natzka om aftenen, når han vendte hjem fra sit arbejde med hestene. For mit indre øje så jeg billeder af en stolt rytter i et slags mongolsk kostume, lidt à la Chinggis Khan. Jeg havde det sådan, at det første jeg forestillede mig, når jeg tænkte på Mongoliet, var telte og heste, der galoperede over de uendelige stepper med stærke og hårdføre mænd på ryggen.

Vi blev snart budt indenfor på mælke i geren. Chaufføren oversatte nogle ting, som skulle hjælpe mig til at finde mig til rette i mit frivillighedsprojekt og gøre mig nyttig. Jeg ville gerne gøre det med kærlighed. Så ræsede han hjem igen i en sky af støv.

Dijee er altid i bevægelse. Hun er et af den slags mennesker, der aldrig sidder stille. Selv om hun ikke har noget, hun skal gøre, trækker hun skuffer ud og lukker dem igen eller flytter genstande fra én kasse til en anden. Snart efter ville jeg også komme i bevægelse, når jeg havde flyttet mig væk fra ovnen, for vinden trak allerede gennem sommerfeltet i midten af september.

Dijees lange, traditionelle klædning, som hun bærer til sine snavse-sneakers og jordslåede Adidasbukser, er så oversået med lapper, at de er smeltet sammen med det slidte stof til en ny blandingsfarve. Hendes ansigt ser ældre ud end hun er og er præget af dybe rynker. Men det udstråler en vitalitet, som jeg snarere ville have forventet hos en meget yngre person.

Hun fyrede endnu engang op i ovnen. En af mine første opgaver var at levere tilstrækkelig med

Foto: Søren Zeuth

brændsel til ovnen. Jeg havde allerede spurgt mig selv om, hvad man brugte som brændsel, for jeg så ingen træer på vejen herud, som kunne bruges til at levere brænde. For mig som en centraleuropæisk midaldrende kvinde fra byen var det overraskende under en presenning at finde et stort lager af gødning, som jeg snart skulle bære i spand efter spand hen til geren. Det brænder hurtigt, og næsten altid står der en stor skål mælk eller yogurt og simrer over ilden.

Jeg prøvede at malke koen med temmelig ringe succes. Jeg fik mælk ud af koen, men den landede ikke i spanden med den hårde, præcise stråle, som Dijee og hendes naboer formåede. Koen lod mig gøre det, men den kiggede altid forvirret på mig. Hvis vi havde været afhængig af mine færdigheder som malkepige, ville vi have sultet.

Langt til naboen

Vi havde ofte gæster. I begyndelsen syntes jeg det var underligt med alle disse besøg, og jeg stillede mig selv det spørgsmål, hvor mon alle de mennesker kom fra her i ødemarken. Det fik jeg hurtigt svar på, efter at jeg var begyndt at udforske omgivelserne. Fra højdedragene havde jeg en storslået udsigt ud over landskabet. Herfra kunne jeg se mange flere hvide prikker, end jeg havde ventet. Der bor næsten 100 mennesker i de omliggende ger, langt nok væk til at være ude af syne, men tæt nok til at tage en motorcykel og kigge forbi.

Jeg havde medbragt noget frugt og søde sager til min familie og opdagede hurtigt, at jeg sagtens kunne have taget mere med. Omkring halvdelen af det blev givet videre til naboerne. De elsker at dele med

hinanden og de delte også med mig. Jeg forærede dem mine franske kartofler, mens de hele tiden gav mig store mængder af *aaruul* (et traditionelt mongolsk mejeriprodukt).

Jeg havde den fejlagtige opfattelse, at folk som lever i kulden er meget stille. Min nomadefamilie elsker at snakke, nogle gange krydret med vittige bemærkninger, andre gange med sladder. Ger-døren smækkes op, uden at man banker på, og snakken begynder, især blandt kvinderne. Jeg forstod ikke et ord, men bed mærke i lyd billedet »tysker«. Så vidste jeg, det var mig de talte om.

Dijee er en tålmodig underviser. Lidt efter lidt lærte jeg 47 mongolske ord. Jeg talte dem! Det var især navneord, som bruges i geren. Hvis min samtalepartner har en ger, kan jeg nu forstå en lille smule, understøttet af fakter. Så det blev snart muligt at bede mig om på afstand at hente mere vand eller *argal* (gødning) eller at beskytte *aaruul*'en mod regnen. Jeg kunne spørge efter *aaruuliin hev* eller *shanaga*, hvis de forsvandt igen.

Mongolsk kogekunst

En vigtig del af mine nomadiske oplevelser var maden. Til mit forsvar må jeg sige, at det næppe var muligt at indtage et kaloriefattigt måltid, da nomaderne indtager masser af kulhydrater og fedt, som de har hårdt brug for i arbejdet med husdyrene. Tyskeren som for det meste har travlt med at presse ost i facon og stampe *airag* (gæret hoppemælk) bliver småfed. Faktisk kunne jeg lide det meste af det, som blev serveret i min skål. Men slagtningen og forarbejdningen af dyrene var usædvanlig for mig. Der hvor jeg stammer fra kommer kødudskæringer færdige fra supermarkedet. Men det er noget jeg sjældent køber, da jeg er »næsten vegetar«.

Allerede den anden eftermiddag under mit ophold slæbte Natzka en

venlig ged hen foran geren, hvor den kikkede sig tillidsfuldt omkring. Den skulle snart blive fordelt i skåle på jorden og blive vores midagsmad de næste dage. De sendte mig uden for synsvidde under slagtingen. Jeg var ikke sikker på, om det var for at skåne min sarte vestlige sjæl, eller fordi det tilhørte privatlivet, men senere fik jeg lov til at kigge på.

Dyret blev bedøvet med en hammer og besvimede efter det tredje slag. Så blev det vendt om på ryggen og fik bugen skåret op med en kniv. Natzka rakte sin hånd ind i bughulen og sønderrev hovedpulsåren, så at geden forblødte indvendigt. Derefter blev skindet trukket af. Det fungerede som underlag, mens resten af dyret, som havde trukket vejret for et øjeblik siden, blev forvandlet til mad.

Jeg var glad for, at næsten hver eneste bid blev brugt, og jeg nippede til de udskårne indvolde (forsigtigt for at skåne min utrænede mave). Ellers ville jeg have følt mig meget utaknemmelig over for den arme ged. Der blev næppe smidt så meget som en enkelt rest væk. De tørrede rester blev placeret i et lille fad og igen overhældt med mælke-te.

Nogle få dage senere overraskede Natzka mig med en anden kulinarisk specialitet, som jeg i første omgang opfattede som et eksperiment. Han og hans ven hjembragte et pelsdyr med en busket hale. Fordi hovedet manglede, var jeg ikke i stand til præcist at identificere dyret. Skindet blev trukket af den lille gnaver og kom til at fungere som en kogegryde for sit indhold. Varme sten blev puttet ind i dyret, så at det dampede og sydede fra kroppen. Halsen blev snøret til, og det opsvulmede skind lignede en grotesk varmedunk med fire poter spredt ud i hjørnerne. Kogt indefra og flammestegt udefra smagte det uventet godt.

Senere erfarede jeg, at det ikke var nogen usædvanlig måde at tilberede et måltid på. Jeg fandt også ud af, at dyret var et murmeldyr. Ifølge min rejsebog er de i stand til at sprede pest i Mongoliet. Som hypokonder håber jeg, at de ikke gør det i tilberedt stand.

Næste morgen trådte jeg ud af geren, fordi jeg troede, at solen var ved at stå op. Men det var månen, der sendte et lysstrejf gennem dørens sprækker. Da jeg kikkede op mod stjernerne, blev jeg klar over, at murmeldyret ikke havde forårsaget diarré. Hvis pesten så heller ikke viser sig, er alt i orden. Gennem de seneste uger har jeg spist alting, virkelig alt hvad rejsebogen advarede mig imod. Og jeg har overlevet! Jeg overvejer at sige det videre til bogens redaktør.

Forberedelser for vinteren

I begyndelsen af min anden uge i nomadeprojektet blev jeg vækket, fordi en af tagstiverne bankede ned i bordet lige ved siden af potten med mælke-te. Udenfor var familien ved at nedtage geren. Den stod nu halvnøgen og raslede med sit træskelet. Med naboernes og min hjælp skulle den nu pakkes ind i et tykt lag filt. Med vintertøjet på kunne den holde meget bedre på varmen.

Det var også den dag, da vi for første gang måtte bryde isen på vandtønden for at kunne få vand til morgenteen. Selv henad middagstid var der endnu små isklumper. Om aftenen pakkede min kære værtsmoder mig ind i et tykt uldent tæppe som et barn, og om natten havde jeg det rart og varmt igen. Kun om morgenen, når jeg kravlede ud af soveposen, krævede det en stadig større overvindelse.

Jeg fik en ny opgave. Airag fremstilles af hoppemælk. Jeg stødte i tønden med et slags perforeret plasticværkstøj for at blæse luft ind i væsken. Efter nogle få dage gære-

de mælken, og jeg var begejstret over den magiske forandring. Smagen var jeg allerede blevet fortrolig med, da jeg jo allerede havde været undervejs i landet. For den utrænede europæiske gane er smagen meget speciel, fordi man ikke forventer denne mælkesmag. Jeg sammenligner det med at drikke rødvin; efter nogen tilvænning smager det godt.

Der blev ikke gjort noget stort nummer ud af at tage mad på gulvet. Vi fejede flere gange om dagen, men gulvet var dækket af gødningsmulder og jordklumper fra støvlerne. Det er ikke, hvad jeg er vant til, men jeg tog ikke skade af det.

Til gengæld syntes de heldigvis det var sjovt, da jeg ved et uheld tabte et bolsje ud af munden og ned i den store tønde hoppemælk, som jeg netop var ved at røre rundt i. Vi så det aldrig igen. Det må have opløst sig hurtigt og givet bryggen et let anstrøg af citrusmag.

Afsked

Tiden gik hurtigt. Og mens jeg sidder her i et velopvarmet værelse i Ulaanbaatar, med elektricitet og et toilet med rindende vand, savner jeg allerede min familie på landet. Jeg vil altid huske deres menneskelige overskud og omsorg. Jeg savner også de første glimt om morgenen fra geren, når morgensolen kærtegner de grønne bakker, og det frosne græs skinner og knaser under mine støvler. Jeg savner synet af det stor-slåede landskab, hvor dyrene græsser frit. Der er ingen hegn og porte til at holde dem tilbage. Jeg savner stjernerne, som skinner så meget mere der end her i byen. ■

Beatrix Schulz

Beatrix Schulz' beretning blev bragt i *The Mongol Messenger*, 6. okt. 2017 under overskriften *Trying not to be a tourist*. Oversættelse: Jan Koed. Om organisationen *Projects Abroad*, se www.projects-abroad.dk.

Mongoliets kerneværdier - I

Den engelsksprogede ugeavis 'The Mongol Messenger' udskrev i november sidste år en konkurrence blandt 10-12 mongolske studerende om det bedste essay over emnet mongolske kerneværdier. Konkurrencen blev udskrevet i samarbejde med den britiske ambassade i Mongoliet og det nationale mongolske luftfartselskab MIAT.

Der blev uddelt 3 priser. Vinderen blev Dashnyam Khudree fra Sant Skole (midt i billedet), mens 2. og 3. pladsen gik til Esui Chuluudai og Ganchimeg Soronzonbold. Her følger vinderens essay, mens de to sidste prisvindende essays bringes i de kommende numre af Ger.

Alle lande har sine kerneværdier. Som fx Amerika med dets fairness og lighed og Storbritannien med dets frihed og tro på det personlige ansvar. Dette er kerneværdier hos nogle af verdens førende lande, men hvad med et lille land som Mongoliet? Med et areal på rundt regnet 1.564.000 km² og en befolkning på 3.142.564 mennesker er Mongoliet et land med umådelige rigdomme både over og under jorden i et landområde, der er blevet værnet om af de forfædre, som har boet her i århundreder. Og nu må vi, som bor her i dag, værne om det, som vi anser for at være landets kerneværdier.

Lad os nu vende os til vort lands kerneværdier. Efter min mening er kulturen en af dem af flere grunde. For det første er vort land præget af en mangfoldighed af kulturer, som er knyttet til vort folk gennem de århundreder, vi har hersket over Asien. For det andet har vi ikke immigrationsproblemer som fx i USA (masseimmigration har gjort, at landet ikke har sin egen særegne kultur). Så vores kultur har ikke fjender, der udfordrer den. For det tredje – og det gælder efter min mening alle lande – har vi en kultur, der skiller sig ud fra alle andres. Det er en måde at vise, at vi er et uafhængigt folk, fordi vi har en kultur, som omverdenen ikke finder andre steder på jorden. Kultur er en værdifuld ker-

neværdi, fordi den udgør vores særpræg og identitet i dette ellers kaotiske samfund.

Næste kerneværdi er vores historie. Historien viser os den vej, vi har taget for at nå frem til nutiden; de prøvelser, vi har bestået, og de slag, vi har udkæmpet. Vi har været på randen til udslettelse mange gange, men vi stod det igennem. Det er nedfældet i vore forfædres overleverede beretninger og breve skrevet i deres eget blod og sved. Det begyndte med Xiongnu (3. århundrede f.Kr. til 1. århundrede e.Kr.) og blev formidlet til verden af Chinggis Khan i året 1206. Det er årsagen til, at historien er en af Mongoliets kerneværdier.

Vi kan ikke tale om et lands kerneværdier uden at nævne selve landområdet. Dette land er blevet os overleveret gennem generationer, og vore kæres blod har gødet det. Derfor er det blevet så værdifuldt for os. Der findes et citat fra en gammel konge, der siger: »Jeg vil hellere dø end at afgive så meget som en tomme af mit land.« Det viser, hvor værdifuldt vort land er for os. Måske er vi ikke så udviklede som andre lande, men vi opgiver uden skygge af tvivl aldrig vores land. Derfor optager denne omstændighed en plads i vores opfattelse af Mongoliets kerneværdier.

Men når man skal skrive et essay om et lands kerneværdier, kan man

ikke undgå at nævne det elskede lands indbyggere. Det aller vigtigste er den befolkning, der er bærer af disse værdier. Uden den er der intet land, og hvis der ikke er noget land, er der ingen kerneværdier, så det er befolkningen, der er den vigtigste »kerneværdi«.

Man kan derefter stille spørgsmålet, hvad er det, der er afgørende? For det første bryder vi os ikke om det ukendte: det gør os indesluttet. For det andet har vi et dårligt ry ude i verden på grund af nogle bump i vores fortid. For det tredje er vi hurtige til at dømme folk, vi ikke kender. Det er noget alle mennesker har gjort på et tidspunkt i deres liv.

Nu til de positive sider. Vi er meget hjælpsomme over for hinanden; vi respekterer og ærer det, som vore forfædre har givet os, og vi er det mest gæstfri folk, jeg kender til – måske ikke helt ligesom japanerne – og særdeles imødekommende over for fremmede, dog mest på landet. Hvis dette ikke er kerneværdier, så ved jeg ikke, hvad det så skulle være. For at sammenfatte det hele så er et lands værdi lig med det, som folket værdsætter højest. Et folks kerneværdier er dem, som landet bygger på. ■

Dashnyam Khudree

De tre essays blev bragt i *The Mongol Messenger*, 11. jan. 2019 under titlen *Core values of Mongolia*.

Filt er en vigtig del af livet i Mongoliet. Nomadernes runde telte er lavet af filt, ligesom tøj, sko, tæpper og mange andre dagligdags ting i Mongoliet er fremstillet af filt. Arkæologiske fund tyder på, at filtning er den ældste teknik til at fremstille stof. Filt isolerer godt og er derfor et oplagt materiale til te- og kaffe-hætter, bordskånere mv.

Filt giver håb for fremtiden

I Mongoliet bor omkring halvdelen af landets ca. 3 mio. indbyggere i hovedstaden Ulaanbaatar. Også Bat-erdene og Tungalag, der er filtarbejdere og stærkt svagsynede.

Vi er i Mongoliets hovedstad Ulaanbaatar. Rundt om bordet hos den mongolske blindeorganisation *Mongolian National Federation of the Blind* (MNFB) sidder en gruppe filtarbejdere klar til at fortælle om deres liv og deres arbejde. En af kvinderne smiler genert og glatter håret med hænderne, da der kommer gæster fra *Dansk Blindsamfund*. Hun hedder Bat-erdene og er en kvinde med stærke ru hænder præget af et langt livs hårde arbejde.

Som så mange andre i Mongoliet var Bat-erdene oprindeligt nomade. Hun er opvokset på de enorme mongolske stepper, hvor de åbne vidder dækket af græs og urter var hendes hjem. Oprindeligt var hun hyrde, men i takt med, at hendes syn blev dårligere, blev det umuligt for hende at klare sig på stepperne. Hun mistede mange dyr på grund af ekstra hårde vintre. Situationen var kritisk for mange hyrder, da der heller

ikke kom regn, så græsset tørrede ind, og der blev mangel på foder til dyrene. Hun fortæller, at de boede i en ger. Om vinteren, når temperaturen faldt til minus 40 grader, var det nødvendigt at holde ild i ovnen om natten, særligt så længe børnene var små. Men de havde svært ved at skaffe brænde og mad nok til at klare sig gennem vinteren. Derfor flyttede hun sammen med sin familie for 18 år siden til Mongoliets hovedstad Ulaanbaatar.

Hjælp til hele familien

De første år i Ulaanbaatar var Bat-erdene arbejdsløs, og familien var fattig. Men for ca. 5 år siden fik hun mulighed for at starte på det mongolske blindeforbunds uddannelse til filtarbejder, og efter uddannelsen er hun blevet ansat på filtfabrikken. Som filtarbejder får hun en højere løn, end hun kunne tjene før. Det gi-

ver familien et bedre liv, og hun er flyttet ind i en lejlighed i en nybygget boligblok særligt for blinde og svagsynede.

Bat-erdene har syv børn, hvoraf de to også arbejder på filtfabrikken, for de er nemlig ligesom Bat-erdene ramt af en øjensygdom og er stærkt svagsynede. Filtfabrikken gør derfor en stor forskel for hele familiens liv.

»Det har været hårdt at tage sig af børnene og se, at de – ligesom mig – gradvist har mistet deres syn«, forklarer Bat-erdene. »Jeg forstår dem måske bedre, fordi jeg selv ser dårligt, men det har været hårdt. Vi har også haft svært ved at klare det. Der er så mange ting, der bare skal ordnes og regninger, der skal betales, så det har ofte været svært. Jeg er derfor utrolig glad for, at fabrikken og blindeorganisationen har sikret både mig og mine børn en bedre fremtid, for jeg kan ikke sørge for mine børn hele deres liv. Jeg er så taknemmelig for mit job og min lejlighed; den er varm, der er alle de moderne ting, varme, vand og elektricitet. Det gør dagligdagen meget lettere for mig.«

Fra ingeniør til filtarbejder

Ved siden af Bat-erdene ved det runde bord sidder Bat-erdenes kollega Tungalag, der ligesom Bat-erdene er ramt af et synshandicap. Tungalag er studerende og i gang med den 2-årige uddannelse som filtarbejder.

»Jeg håber, at jeg kan finde et job, når jeg bliver færdig med min uddannelse her om ca. 1 år. Lige nu får jeg invalidepension, men jeg vil gerne tjene mine egne penge«, fortæller Tungalag. Tungalag er oprindeligt uddannet ingeniør og har arbejdet som bibliotekar på universitetet.

»Jeg har også undervist i russisk«, fortæller Tungalag og fortsætter: »Jeg har haft problemer med

De første år i Ulaanbaatar var Bat-erdene (til højre) arbejdsløs, og familien var fattig. Men for ca. 5 år siden fik hun mulighed for at starte på det mongolske blindeforbunds uddannelse til filtarbejder, og efter uddannelsen er hun blevet ansat på filtfabrikken. Tungalag er ligesom Bat-erdene ramt af et synshandicap og i gang med uddannelsen som filtarbejder.

synet i mange år. Men for ca. 4 år siden blev jeg helt blind. Da jeg mistede synet, følte jeg mig meget alene. I 2 år gik jeg bare derhjemme og brugte det meste af dagene på at vente på, at min mand kom hjem fra arbejde om aftenen. Jeg var ked af det og havde lyst til at gemme mig, men vores yngste søn boede stadig hjemme, så jeg kunne ikke bare opgive det hele.»

Designudvikling skal hjælpe filtarbejderne med at øge produktionen.

Vi hjælper hinanden

»En dag så jeg et program i fjernsynet, hvor studieværten besøgte den mongolske blindeorganisation, og så besluttede jeg mig for, at det ville jeg også«, fortæller Tungalag og fortsætter: »De var alle sammen så søde og positive, da jeg kom på besøg. En af de ansatte kom og tog min hånd og viste mig rundt. Jeg mødte andre blinde og hørte om alle

mulighederne for at få en ny uddannelse. Blindeorganisationen har både uddannelse indenfor musik, it, massage, filtarbejde og som cafémedarbejder. Jeg valgte uddannelsen som filtarbejder. Det er nyt for mig at lære et håndværk, men det er en stor tilfredsstillelse for mig at lære at arbejde med filten. Jeg er også glad for, at jeg har fået kolleger, venner og klassekammerater her. Det er dejligt at opleve, at selv om mit syn er blevet dårligere, har jeg stadigvæk mange muligheder. Her hjælper vi allesammen hinanden. Jeg er glad for, at jeg ikke længere sidder derhjemme og venter på, at min mand kommer hjem.»

Uddannelsen til filtarbejder er særligt tilrettelagt for blinde og svagsynede. Det betyder, at alt foregår på små hold, så der er tid til, at alle kan få tingene i hænderne. Eleverne er meget forskellige. Der er både unge, som kommer direkte fra skolen, mennesker fra byen med lange uddannelser, som har arbejdet med andre fag i mange år, og hyrder, der har levet på stepperne, til de mistede synet.

Mongolian Circles

For at give flere blinde og svagsynede samme muligheder som Bat-erdene og Tungalag er *Dansk Blindesamfund*, *Blindes Arbejde* og det mongolske blindeforbund, MNFB,

gået sammen om at udvikle filtprodukter baseret på et nyt design. Som start er der tale om kaffe- og tehætter samt bordskånere. Produkterne skal i første omgang sælges i *Blin-*

Dansk Blindesamfund har samarbejdet med den mongolske blindeorganisation *Mongolian National Federation of the Blind MNFB* siden 2006. Samarbejdet er støttet af DANIDA og *Danske Handicaporganisationers* globale program.

des Arbejdes fem butikker i Danmark og via webshoppen.

I 2016 besøgte den danske designer Dorthe Merete Lykke Jensen filtfabrikken i Mongoliet, hvor hun i samarbejde med filtarbejderne designede *Mongolian Circles*. Designet er inspireret af mongolske traditioner, hvor cirklen indgår som et centralt element.

Punktskrift har også bidraget som inspiration til *Mongolian Circles*. Målet er at skabe en designlinje af bæredygtige filtprodukter, der kan sælges i Europa og sikre de mongolske filtarbejdere en god og stabil indtægt. Som Bat-erdene siger: »Jeg håber, der kommer gang i produktionen, så vi kan sælge vores filt i andre lande og tilbyde jobs til flere blinde og svagsynede.« ■

Tekst og foto:
Jane Stiesdal
Søren Staun

Artiklen blev bragt i *Dansk Blindesamfunds* magasin *Øjeblikket*, nr. 13, okt. 2018.

Mongolisering 2

Hvis jeg var borgmester

Projektet 'Mongolisering af civilsamfundsudvikling i mongolske landdistrikter' blev afsluttet i maj 2018. Fra starten var det uklart, hvad mongolisering ville betyde. I denne 2. artikel understreges betydningen af lokalt ejerskab. Artiklerne er skrevet af CICEDs næstformand Johnny Baltzersen, der har været koordinator på projektet.

Hvis jeg var borgmester, så ville jeg gøre alle møder i byrådet åbne for borgerne i vores *sum* (kommune). Jeg ville besøge alle hyrdefamilier to gange om året for at lære om deres liv, jeg ville give hyrdefamilierne forskellige former for støtte for at passe på vores natur og miljø, jeg ville sætte en stopper for, at folk udefra kan tjene penge på at udnytte vores naturressourcer og jeg ville arbejde for, at alle borgere tager godt vare på vores natur.«

Sådan skriver M. Ya, en niende klasses dreng fra skolen i Khangal Sum i Bulgan Aimag. M. Ya vandt den lokale essaykonkurrence 'Hvis jeg var borgmester'. Konkurrencen blev afholdt af den lokale afdeling af CICEDs partner i Mongoliet som en del af den årlige forsamling under overskriften 'Børns deltagelse i udvikling af vores lokalsamfund'.

Ved afslutningen af 2018-forsamlingen vedtog alle deltagerne en udtalelse med utvetydige opfordringer til alle voksne omkring dem.

Borgmester og politikere opfordres til at tale med børn og unge, lytte og give dem mulighed for at sige, hvordan de synes, at lokalsamfundet skal udvikles. De vil også gerne have mulighed for at deltage aktivt i forandringerne.

Forældrene mindes om, at det ikke kun er lærerne, der har ansvar

for børns opdragelse og udvikling. Alle forældre opfordres til at tilbringe mindst 2 timer dagligt sammen med deres børn.

Forældrene bør være rollemodeller for børnene, og forældrene skal også udvikle sig. Og så skal de deltage aktivt i udviklingen af lokalsamfundet!

Elev taler om fremtid og indflydelse.

Ifølge B. Jadambaa, leder af CICEDs partner MAPSSD i Mongoliet, er den årlige børneforsamling i Khangal blot ét eksempel på, hvad der er af muligheder, når arbejdet med civilsamfund *mongoliseres*.

Tilbage til de gode gamle dage?

Mongolisering har i høj grad handlet om at genrejse de mongolske traditioner, normer og værdier som ledetråd for det sociale liv i landdistrikterne. Derfor er det oplagt at spørge, om der er tale om en tilbagevenden til de gode gamle dage?

»Næ, det synes jeg ikke«, siger Jadambaa. »Det handler såmænd blot om et mere menneskevenligt modsvar til den galopperende økonomiske grådighed og politiske og moralske korruption, som har hærgnet Mongoliet de sidste 20 år.«

Og i de gamle dage – gode eller dårlige – skulle børn og unge ikke høres og da slet ikke komme med opfordringer til forældre og andre lederskikkelser om, hvordan de skulle opføre sig.

I 2018 bliver mongolisering – genrejsning af mongolske traditioner – til et spørgsmål om evne og vilje til at lytte til hinanden, vise gensidig respekt, hensyn og omsorg – også for naturen. Bæredygtig naturforvaltning har været forudsætning for livet på de mongolske stepper i umindelige tider.

Centralt i mongolsk tradition står også tilliden til, at de lokale har potentiale til at gøre tingene på den rigtige måde. Det er dog ikke en naiv-romantisk de-lokale-vedbedst-holdning.

Mongolerne er faktisk meget interesserede i at lære af andre. Også udlændinge. Men hvis dem udefra ankommer storsnudet og bedrevidende, så bliver de høfligt budt velkommen – som traditionen byder. Og glemt, så snart de er rejst igen. Derfor blev mongoliseringsprojektet fra starten forankret i tillid til det lokale potentiale. Med input udefra – en smule fra København og lidt mere fra Ulaanbaatar.

På grund af tidligere dårlige erfaringer med bedrevidende inden- og udenlandske aktører og en alt-

Jadambaa fortæller om mongolisering ved en regional projektworkshop.

ødelæggende politisering af det sociale liv skulle MAPSSDs lokalafdelinger først igennem en fase med etablering af tillid og troværdighed blandt lokalbefolkningen.

Vejen til legitimitet i lokalsamfundet gik over arrangementer blotet for politiske over- eller undertoner; men kurser i traditionelle metoder til fremstilling af tørret ost *aruul*, syning af den traditionelle mongolske klædedragt *dell* og behandling af læder til remme og tøjler til heste og kameler.

Konkurrencer af enhver slags med afsæt i traditionelle mongolske sportsgrene og spil. Mongolerne elsker at konkurrere. Og de er stolte af deres vindere, også når de selv er blandt taberne. Systuer og *shagai*-konkurrencer (spil med små fårekugler) er eminente rammer omkring samtale og praktisering af gensidig respekt.

Moderne traditioner

Når man så igen kan snakke sammen på en ordentlig måde, kan man

også arbejde sammen om at gøre tilværelsen bedre for alle. Et par eksempler fra de lokale afdelingers rapporter:

Vi lærte, hvordan den lokale udviklingsfond fungerer, og i samarbejde med borgmesteren fik vi 15 mio. tugrik (ca. 40.000 kr.) til renovering af et pædagogisk center på vores skole. Og vi har afholdt den første konference for unge i alderen 18-35 år for at engagere dem i udviklingen af vores lokalsamfund. (Bayankhairkhan Sum, Zavkhan Aimag)

Vi arrangerede et kursus i, hvordan man skriver en god projektansøgning. 64 borgere deltog og mange fik støtte på 1,5-4 mio. tugrik (4.000-11.000 kr.) til start af egen lille virksomhed. Én fik penge til at starte syværksted, en anden fik midler til at fremstille traditionelle mongolske støvler og en tredje modtog penge til udstyr, der gi-

Workshop-deltagere studerer andres erfaringer og ideer.

ver aruul af en højere kvalitet.
(Chuluut Sum, Arkhangai Aimag)

På et møde med kommunalbestyrelsen introducerede vi vores vision for udviklingen af vores sum. Vi gik i gang med at kortlægge arbejdsløsheden og kunne – i første omgang – oprette et bageri med én arbejdsplads. ... Vi indsamlede mobiltelefonnumre på alle i området, og vi bruger lokalafdelingens telefon til at drøfte områdets udvikling med alle dem, som ikke kan komme til møder. Vi fordele også oplysninger om mange forskellige emner. (Tsagaanchuluut Sum, Zavkhan Aimag)

Sammen med den lokale kvindeorganisation arrangerede vi debat med 874 kvinder i alderen 18 til 60 år om kvinders engagement i samfundsudviklingen. Kvinderne ville gerne prioritere etablering af et of-

fentligt servicecenter med adgang til internet, aviser og tidsskrifter og andre informationer samt et offentligt badehus med sauna. Det lykkedes os efterfølgende at rejse 80 mio. tugrik (213.000 kr.) via den lokale udviklingsfond. Servicecenteret er etableret i en ældre bygning tilhørende den lokale administration. Til oktober åbner vi badehuset. (Asgat Sum, Sukhbaatar Aimag).

Andre lokalafdelinger beretter om indsats mod det allestedsnærværende alkoholmisbrug. Nogle har også taget fat på den alkoholafledte vold i hjemmet. Der er indsatser for at holde sumcentre fri for skrald, plante træer, bekæmpe forurening af vandløb. Listen over aktiviteter med fokus på nutidens udfordringer er lang og mangfoldig.

Mongolisering betyder forankring i traditioner om den gode og

Johnny Baltzersen har arbejdet med de mongolske partnere siden 1992, hvor DANIDA iværksatte den første danske støtte til den mongolske uddannelsessektor. Han koordinerede også projektet *Skoleudvikling i mongolske landdistrikter*, gennemført i årene 2000 til 2010 i samarbejde med Dansk Mongolsk Selskab, det daværende CICED og den mongolske partner *Mongolian Association for Primary and Secondary School Development*.

lyttende samtale, om gensidig respekt og om samarbejde.

Den slags moderne anvendelse af gamle traditioner ser ud til at virke.

Tekst og foto:
Johnny Baltzersen

Aktuelt

The Mongol Messenger rapporterer:

Mongolske elbusser 12.10.18
5. oktober 2018 blev snoren klippet over ved en afleveringsceremoni for to elektriske busser. Busserne, der har modelbetegnelsen MON-30, har plads til 34 siddende passagerer. Rækkevidden er 200 km på én opladning. Med en årlig eludgift på 6 mio. tugrik [16.000 kr.] vil de være fire gange billigere i drift end importerede busser. Vigtigst er det dog, at de vil bidrage til en reduktion af luftforureningen og samtidig understøtte den indenlandske beskæftigelse. Busserne er bestilt af den mongolske regering, som ønsker at indføre økovenlige elbusser i hovedstadens kollektive trafik.

I februar 2018 blev der indsat elektriske busser i den offentlige trafik i Dalanzadgad Sum, Övörkhangai Aimag. I alt otte 'J-800EV-3' elektriske busser med mongolsk GPS-navigation blev leveret af firmaet *Ecolog Bus* finansieret med 369 mio. tugrik [980.000 kr.] fra udviklingsfondene i *Ouy Yolgoi* og *Gobiin Oyu*.

Rating hævet 16.11.18
S&P Global Ratings har 9. november hævet Mongoliets rating til 'B stable' fra 'B-'. Opgraderingen skyldtes hovedsageligt den hurtigere voksende økonomiske vækst, som lå på 6,3% i første halvdel af 2018, og som vurderes til at være et resultat af regeringens indsats for at

fremme den økonomiske og finansielle stabilitet. Væksten på 6,3% er relativt højere sammenlignet med andre lande med samme kreditvurdering. Desuden har IMF's indflydelse på den økonomiske politik medført en øget tillid hos de internationale investorer.

Svensk-mongolsk samarbejde 28.12.18
Parlamentsmedlem L. Munkhbaatar og formand for borgerrepræsentationen i Khövsgöl Aimag L. Tumurbaatar mødtes med den svenske ambassadør Anna Lindstedt 1. december i parlamentsbygningen. L. Tumurbaatar bad sin svenske modpart om hjælp til med ekspertviden og teknisk bistand at hæve 54 sunkne køretøjer op fra Khövsgölsøen.

Under mødet lovede Anna Lindstedt opbakning til et forslag om at

gøre Tsagaannuur Sum i Khövsgöl Aimag og Jokkmokk til venskabsbyer.

Historiske optegnelser og genstande med relation til mongolsk historie og kultur befinder sig i museer og universitetsbiblioteker i Sverige. De to parter udvekslede synspunkter om i fællesskab at igangsætte forskningsprojekter og arrangere en udstilling i Mongoliet i 2019 i anledning af 55-året for oprettelsen af de diplomatiske forbindelser mellem de to lande.

Kager til USA 01.02.19
Sidste år fragtede det US-mongolske transportfirma *Anglo Freight* 4 ton kager til USA i anledning af Tsagaan Sar. Kagerne var bestilt af mongoler i USA. I år regner firmaet med at skulle transportere 6 ton af den traditionelle kage *ul boov*.

Peter Schmeichel på visit

I morges ankom danskeren Peter Schmeichel på et endages besøg i Ulaanbaatar. Peter Schmeichel er en forhenværende professionel fodboldspiller, som har spillet for den engelske fodboldklub *Manchester United*. Han var inviteret af præsidenten for det mongolske fodboldforbund (MFF) A. Ganbaatar. Mongolske fans af *Manchester United* gav den legendariske målmand en varm velkomst i lufthavnen.

Den 'Gyldne Globus', en event hvor de bedste fodboldspillere i MFF modtager en pris, afholdes i dag. Her vil deltagerne få lejlighed til at mødes med den verdenskendte fodboldlegende.

Peter Schmeichel vil overrække priserne efter et møde med præsidenten for MFF. Klokken 21 møder han de mongolske fodboldfans i Højlandsparken.

M. Anudari
MONTSAME
12.12.18

Græsning til 66,4 mio. husdyr

Foto: B. Chadraabal

Den årligt tilbagevendende tælling af husdyrbestanden startede i december 2017. Ifølge de foreløbige resultater, som blev meddelt af det nationale statistiske kontor 26. december 2018, er antallet af husdyr nået op 66,4 mio. I 9 aimag, Khövsgöl, Dornod, Khentii, Dundgobi, Arkhangai, Sükhbaatar, Dornogobi, Uvs og Selenge, er antallet af husdyr steget med 300-400.000. Fårene udgør det største antal hus-

dyr med 30,5 mio., mens gederne kommer ind på andenpladsen med 27,1 mio. Kvægbestanden er på 4,3 mio., heste 32 mio. og kameler 459.700.

Det største antal husdyr er optalt i Khövsgöl Aimag med 5.709.000 tæt fulgt af Arkhangai Aimag med 5.481.100.

Der er grund til bekymring med hensyn til græsningsarealernes kapacitet i takt med, at dyrebestanden

øges. Man er i gang med at undersøge udviklingen af Mongoliets græsningsområder ved hjælp af 1.516 målepunkter implementeret af statens meteorologiske og hydrologiske netværk. Der er tidligere blevet foretaget en grundlæggende analyse af græsarealernes tilstand i 2014. Den nye undersøgelse skal vise, hvorledes forholdene har ændret sig siden da.

Sammenlignet med 2014 er udbredelsen af forringet græsareal faldet fra 65% til 57% i 2016, men områderne med alvorligt forringet græsareal, der er på grænsen til at blive ørken, er blevet større. Især er forringelsen af græsarealerne taget til i store områder af Selenge, Arkhangai, Khövsgöl, Tuv og Khentii og de nordlige dele af Bayankhongor og Övörkhangai. De største områder af alvorligt forringede græsningsområder ligger i Sükhbaatar og Dornogobi Aimag.

The Mongol Messenger
01(153):1 – 11.01.19

Brev til paven i Rom vendt hjem

17. juli afleverede Italiens ambassadør til Mongoliet Andrea De Felip et originalt brev fra 1246 til Khara-khorum Museum i Övörkhangai Aimag. Der er tale om et svarbrev fra Kujuk Khan til den romerske pave

Innocens IV. Brevet fra paven til Kujuk Khan fra 1245 befinder sig i Vatikanets hemmelige arkiver.

Pave Innocens IV havde efter mongolernes erobringer i Europa omkring 1240 sendt en udsending af sted med to breve til den mongolske khan Kujuk [sønnesøn af Chinggis Khan – red.]. I det første brev opfordrede paven Kujuk til at antage den kristne tro, mens han i det andet brev indtrængende bad ham om at afstå fra at angribe de kristne. Brevene blev sendt med

franciscanermunken Johannes de Plano Carpini, som succesrigt nåede den mongolske hovedstad Khara-khorum, hvor han overværede valget af den nye Kujuk Khan 24. august 1246.

I Kujuk Khans brev fra 1246 til pave Innocens IV forlanger han, at paven i egen person rejser til Centralasien – fulgt af alle sine »konger« – for at »hylde ham« som et tegn på »underkastelse«, idet han truer med alternativet: »du vil blive vores fjende«.

The Mongol Messenger
30(1406):5 – 27.07.18

Ny flyover til Yarmag åbnet

Foto: B. Chadraabal

Den nye trafikale forbindelse til Yarmagkvarteret i Ulaanbaatar blev åbnet for trafik 2. november 2018. Brorampen har en længde på 250,2 meter og en bredde på 20,5 meter.

I sin indvielsestale takkede Ulaanbaatars borgmester S. Batbold på vegne af Ulaanbaatars indbyggere bygningsarbejderne, in-

geniørerne, teknikerne og projektlederne. Den nye flyover vil få stor betydning ved at forbinde Ulaanbaatars centrum med de nye boligkvarterer og bystyrets administrationsbygning, som er under opførelse i Yarmag. Den vil også have forbindelse til Ulaanbaatars nye internationale lufthavn.

Den kinesiske handelsråd ved Kinas ambassade i Mongoliet, Sun Weiren, understregede i sin tale: »Vi giver en garanti på 100 år for kvaliteten af vejen, som er finansieret med 30 mio. USD af Den kinesiske Folkerepubliks regering. Vi påtager os driften af vejen det første år, hvorefter vedligeholdelsen vil overgå til Hovedstadens Vejafdeling.«

Han sagde også, at den kinesiske regering vil samarbejde med den mongolske regering om mange andre projekter som fx anlæggelsen af den 20,9 km lange vej til Nalaikh, udviklingen af ger-områderne osv.

Bystyrets administrationsafdeling og Hovedstadens Vejafdeling var bygherrer på projektet, mens Kinas førende entreprenørfirma inden for vej- og jernbaneanlæg *China Railway 20 Bureau Group Corporation* var entreprenør. Det fælles mongolsk-tyske selskab *SRP Engineer Consulting Mongolia LCC* var konsulenter på projektet.

E. Altanzul

The Mongol Messenger
45(145):1 – 08.11.18

Mineselskab med milliardoverskud

Erdenes Tavan Tolgoi JSC afsatte i alt 13,5 mio. ton kul sidste år. I 2018 nåede selskabets indtægt fra salget op på 1,86 bio. tugrik (4,25 mia. kr.) med en nettofortjeneste på 720 mia. tugrik (1,91 mia. kr.) og 480 mia. (1,27 mia. kr.) tilgæet statskassen. Det blev oplyst af adm. direktør B. Gankhuyag, som fremhævede, at selskabet havde overpræsteret med en faktor 2,1 i forhold til målsætningen. *Erdenes Tavan Tolgoi JSC* præsenterede 9. januar sin årsrapport for 2018.

Regeringen har besluttet at igangsætte en omfattende udvikling

af minen i Tavan Tolgoi og forberede en børsintroduktion på det internationale marked. Selskabet planlægger at rejse international kapital til en videreførelse af jernbane- og vejprojekter, kulvaskning, transportbånd og vandforsyning. Man planlægger endvidere at anlægge en ny by navngivet efter selskabet. Det blev også understreget, at den nødvendige Gashuun Sukhait-jernbane vil blive anlagt, og at genopretningen af vejen vil blive påbegyndt i april.

Selskabet benyttede også lejligheden til at meddele, at man plan-

lægger at øge kapaciteten til 18 mio. ton, bygge nye indkvarteringslejligheder til sine ansatte, kontorbygninger, veje, skole og børnehaver, implementere projektet »Gobis grønne mur«, udvide anlægget til produktion af briketter, som vil bidrage til en drastisk sænkning af luftforureningen i Ulaanbaatar, oprette et center for lastvognchauffører samt igangsætte aktiviteter, der skal fremme alle former for erhverv.

The Mongol Messenger
01(1530):4 – 11.01.19

Nyt solcelleanlæg i drift

Med en finansiering på 17,6 mio. USD fra *XacBank* er et 10 MW sol-energianlæg sat i drift i Sumber

Sum, Gobisumber Aimag. For at kunne realisere projektet indgik *XacBank* i et samarbejde med

Green Climate Fund, der førte til en finansieringsaftale i november 2017. Solcelleanlægget vil levere sin energiproduktion til det centrale elnet og dermed reducere udledningen af drivhusgasser med 12.270 ton og spare 171 mio. liter vand om året.

Klimaforandringerne mærkes i stadig stigende grad i Mongoliet. Grundet ørkenspredning og udpining af græsarealerne forårsaget af den globale opvarmning er migrationen af nomader til hovedstaden taget til. Dermed forlader de deres bæredygtige livsform. Med solenergi kan vi ikke blot bekæmpe de negative konsekvenser, vi kan også bidrage til at afbøde udledningen af drivhusgasser, understregede den adm. direktør for *XacBank* M. Bold.

Entreprenører på anlægget var det mongolske firma *ESB Compa-*

Øget eksport af ger

Ved Swalefloden nær landsbyen Keld i det nordengelske grevskab North Yorkshire kan man overnatte i en ægte mongolsk ger.

Efterspørgslen efter mongolske ger er i vækst og på vej til at blive en vigtig eksportartikel. Ifølge formanden for sammenslutningen af mongolske gergefabrikanter, D. Otgonpurev, eksporteres der over 2.000 ger foruden de mere end 6.000 ger, der sælges på det indenlandske marked.

For øjeblikket findes der over 150 firmaer og enkeltpersoner, der

fremstiller ger. Ger til rejseformål, til camping, hyrder, mineselskaber, bygningsarbejdere, turistlejre, bopættelser i byer, restauranter, receptioner – flere end 10 typer af ger fremstilles i forskellige størrelser: fra 3 til 32 vægsektioner (gerens størrelse bestemmes af antallet af *khana* (gittervægge), hvor én *khana* repræsenterer den plads, som én person behøver for at kunne leve sit liv, sove og arbejde). Man overvejer at forbedre geren ved at tage avanceret teknologi i anvendelse og bruge andre materialer samt udvikle et nyt design, som passer både til bopættelser og nomadetilværelsen.

D. Otgonpurev siger: »Med en international markedsføring vil det være muligt at eksportere 20.000 ger. Den mongolske ger er blevet populær i udlandet på grund af dens unikke form, den ukomplicerede måde at rejse den på og tage den ned

og dens alsidige anvendelsesmuligheder.

Men der er også eksempler på negative konsekvenser. Der er rapporteret om tilfælde, hvor kinesiske og russiske firmaer har inviteret mongolske ger-håndværkere til at fremstille en ger til dem i et forsøg på at aflure dem håndværkets hemmeligheder og derefter indlede en produktion uden deres tilladelse.«

Direktøren for kunst- og kulturafdelingen i Ministeriet for Uddannelse, Kultur, Videnskab og Sport, B. Sergelen siger: »UNESCO føjede officielt det traditionelle håndværk, der er grundlaget for den mongolske ger og de dermed forbundne skikke til listen over immateriel kulturarv 6. december 2013. Af den årsag bør vi mongoler være dem, der fremstiller den mongolske ger og dermed udbreder kendskabet til vores kulturarv i hele verden.«

The Mongol Messenger
47(147):7 – 23.11.18

ny, mens Japans *Sanko Seiki Co.* leverede størstedelen af udstyret herunder 31.000 solpaneler foruden teknologisk knowhow.

Mongoliet har sat som mål at forsyne omkring 20% af sit energiforbrug fra vedvarende energikilder i 2020 og 30% i 2030. Ifølge bankfolkene vil dette projekt spille en afgørende rolle for opfyldelsen af målet. Energiproduktionen fra solcelleanlægget i Sumber Sum vil udgøre 20% af den totale solenergi i Mongoliet og mere end 5% af al vedvarende energi.

B. Batchimeg
MONTSAME
30.01.19

Initiativet til oprettelsen af *Green Climate Fund* blev taget under COP15 i København i 2009.

Gæstespil fra Danmark

En gruppe dansere fra Den Kongelige Ballet rejser til Mongoliet for at optræde den 1. og 2. juli 2019 i Det mongolske Statsakademis Teater for Opera og Ballet i Ulaanbaatar.

Gæstespillets første dag bliver en ren dansk forestilling bestående af en alsidig blanding af numre. Formålet er at vise det mongolske publikum den danske ballettradition. På andendagen optræder danserne sammen med deres mongolske kolleger.

Ballettens rejse er sponsoreret af Augustinus Fonden i samarbejde med Den Kongelige Danske Ballets Fond og Cultural Adventures.
red.

50 år diplomatiske relationer fejret i Mongoliet

Stor reception, middag og særvissning af dokumentarfilmen 'Fædre og Sønner' var omdrejningspunkt for fejringen i Mongoliets hovedstad, Ulaanbaatar.

Fra venstre: Michael Haslund-Christensen, ambassadør A. Carsten Damsgaard, generalkonsul Od Jambaljamts og instruktør Andreas Dalsgaard. Foto: UM

Mongoliets udenrigsminister Damdin Tsogtbaatar til højre i selskab med Danmarks ambassadør til Mongoliet og Kina A. Carsten Damsgaard. Foto: UM

50-året for oprettelsen af diplomatiske relationer mellem Danmark og Mongoliet blev i denne uge markeret i Ulaanbaatar med en stor reception, filmforevisning og middag, som ambassadør til Mongoliet og Kina, A. Carsten Damsgaard, var vært for sammen med Danmarks honorære generalkonsul i Mongoliet, Od Jambaljamts.

Særvissningen og den internationale premiere på instruktør Andreas Dalsgaard og filmens producent Michael Haslund-Christensens dokumentarfilm *Fædre og Sønner* var et centralt omdrejningspunkt for fejringen. Michael Haslund-Christensen, der i 2013 blev udnævnt til Mongoliets honorære konsul i Danmark, er samtidig barnebarn af Henning Haslund-Christensen, der som en af de første europæiske opdagelsesrejsende besøgte både Indre og Ydre Mongoliet på flere videnskabelige ekspeditioner i 1920'erne og 1930'erne.

Takket være disse ekspeditioner har Danmark en særlig plads i Mongoliets historie, og Nationalmuseet i København besidder en af de mest imponerende samlinger om mongolsk kultur uden for landets grænser.

Mongoliets udenrigsminister, Damdin Tsogtbaatar, var æresgæst ved arrangementet og gav i sin tale udtryk for landets særlige relationer til Danmark, som i dag bl.a. kommer til udtryk ved, at Mongoliet ønsker at søge inspiration fra og samarbejde med Danmark om udnyttelse af landets store ressourcer inden for vedvarende energi.

Ambassadøren mødtes under opholdet i Ulaanbaatar også med bl.a. vicepremierministeren og energiministeren med fokus på samme emne.

UM Nyhedsbrev
14.11.18

Her er nogle seje unge mongoler. Findes der også nogle seje unge danskere?

Vi søger nogle unge på ca. 14-18 år, der gerne vil være i Facebook-kontakt med unge i Mongoliet, nærmere bestemt fra Khovsgol Highschool i byen Erdenebulgan, som opstod efter, at en lille gruppe danskere havde bosat sig på Zobelstletten. Folk her er meget interesseret i at få kontakt med danskere.

Der kræves ingen forudsætninger, blot lysten.

Ring for yderligere information.
Wendy Rahbek Thomsen, mobil: 6168 7097

Forureningen fra de utallige brændeovne og bilerne på de overfyldte gader ligger som en tung dyne over Ulaanbaatar.

Foto: Rasmus Degnbol

• Medlemsmøde 149

Tirsdag den 26. marts kl. 19-21
Café Globen, Turesensgade 2B,
Kbh. K

Smoggen i Ulaanbaatar

Igen gennem de sidste 3 år har fotograf **Rasmus Degnbol** dokumenteret luftforurening i hele verden, således også i Ulaanbaatar, hvor målingerne om vinteren ofte er både 20-30 gange det maksimalt anbefalede. Rasmus beretter om den kritiske situation i hovedstaden illustreret af sine flotte billeder.

Digitalisering af uddannelserne

Ministeriet for Uddannelse, Kultur, Videnskab og Sport meddelte 9. oktober, at uddannelsessektoren vil være fuldt digitaliseret i skoleåret 2019-20. Mongoliet og Den Asiatiske Udviklingsbank har siden 2014 samarbejdet om at indføre informationsteknologi inden for uddannelsessektoren. Hidtil har man kunnet bruge projektet til at foretage en

grundlæggende registrering og udveksling af statistiske data. Nu er systemet udvidet til at kunne anvendes af lærere, elever og forældre i grundskolen og børnehaver.

Indførelsen af systemet vil eliminere papirarbejdet og reducere lærernes arbejdsbyrde. Fx vil lærerne kunne komme med indberetninger direkte til ministeriet. Forældrenes deltagelse i barnets udvikling og skolens aktiviteter vil blive kraftigt udvidet. Desuden vil ministeriet blive i stand til at planlægge belægnin- gen af skoler og antallet af lærere m.m. i forhold til de aktuelle behov. Tjenesten vil blive tilgængelig for forældre via en ESIS-applikation,

som kan installeres fra *Google Play Store*. Gruppen bag projektet er nu klar til at introducere et antal nye funktioner.

Uddannelsesminister Ts. Tsogzolmaa udtalte: »It-medarbejdere har indsamlet statistiske data fra uddannelsesinstitutioner i de 9 distrikter og 21 aimag gennem de seneste 4 år. Vi planlægger at indføre e-karakterbøger fra næste skoleår. Systemet giver folk mulighed for at indhente oplysninger om uddannelsessektoren, herunder omkostninger, byggeri, afgangseksamener og optagelseskra- v, legater og udbud. Dermed gøres uddannelsessystemet mere transparent.

The Mongol Messenger
41(1417):5 – 12.10.18

DMS nyt

Årsrapport 2018

Bestyrelsen

Efter den ordinære generalforsamling lørdag den 24. februar 2018 konstituerede bestyrelsen sig som følger:

Ann Fenger Benwell (suppleant)
 Elisabeth Victoria Friis (næstform.)
 Anita Garbers
 Bettina Gram
 Michael Haslund-Christensen
 Lars Højer (webmaster)
 Jan Koed (kasserer)
 Bulgan Njama (formand)
 Chuka Ringgaard (suppleant)
 Henrik Bo Thrane (sekretær)
 Charlotte Vad

Bestyrelsens arbejde

Bestyrelsen har i 2018 haft 5 bestyrelsesmøder. Arbejdet har koncentreret sig om at arrangere møder og andre aktiviteter af interesse for selskabets medlemmer og andre på baggrund af en udfordret økonomi. Der er skabt bedre sammenhæng til projekterne i Mongoliet gennem nedsættelse af en projektgruppe.

Medlemmer

Det samlede antal medlemmer i 2018 var 158, hvilket igen er en til-

Medlemsoversigt

	2017	2018	2019
Indre København	54	54	49
Storkøbenhavn	28	25	24
Nordsjælland	19	18	18
Hovedstadsomr.	105	97	91
Bornholm	1	1	1
Sjælland	18	15	16
Fyn	15	12	11
Jylland	34	33	32
Provinsen	68	61	60
Grønland	4	3	4
Europa	2	2	2
Asien	0	1	1
Total	179	164	158

bagegang i forhold til året før. Det var dog en noget mindre tilbagegang end fra 2016 til 2017. Tallene dækker over en tilgang på 4 nye medlemmer og et frafald af 10 medlemmer grundet dødsfald, udmeldelser og kontingentrestancer. Medlemstallet fordeler sig med 3 æresmedlemmer, 95 enkeltmedlemmer og 30 husstandsmedlemskaber.

Medlemsmøder

- *Medlemsmøde 143*
 24. februar, kl. 15-23
Spejdercenter CPH, Kbh. SV
Generalforsamling og Tsagaan Sar

Under dirigenten, Kurt L. Frederiksen, kyndige ledelse deltog 25 medlemmer i generalforsamlingen. Referatet blev bragt i Ger 101, side 30.

Efter generalforsamlingen fortalte fotograf Søren Zeuth om sine rejser til Bayan-Ölgii-provinsen illustreret af sine flotte billeder. I denne vestligste del af Mongoliet praktiserer kasakkerne stadig ørnejagt og afholder årlige ørnefestivaler.

I forårs- og nytårfeften Tsagaan Sar deltog 40 voksne og 15 børn. Den mongolske musiker og sanger Tamir underholdt med mongolsk musik og sang.

- *Medlemsmøde 144*
 2. juni, kl. 10-12
Grand Teatret, Kbh. K

Fædre og sønner

Forpremiere på Michael Haslund-Christensen og Andreas Dalsgaards dokumentarfilm *Fædre og sønner*. Efter filmen var der mulighed for at stille spørgsmål til filmens producent Michael Haslund-Christensen.

Filmen er en personlig skildring af tre generationer Haslund-Christensen, hvor Michaels far og farfar, Søren og Henning, spiller hovedrol-

lerne i en både gribende og spændende fortælling. (45 deltagere)

- *Medlemsmøde 145*
 5. juni, kl. 19-21
Café Globen, Kbh. K

Spiser mongoler salat?

Rebecca Perry og Marlene Wick fortalte medlevende om sundhed og ernæring i Mongoliet baseret på deres arbejde i Ulaanbaatar og provinshovedstaden Sainshand i Dornogobi Aimag. (15 deltagere)

- *Medlemsmøde 146*
 17. november, kl. 15-17
Nationalmuseet, Kbh. K

Haslund og Nationalmuseet

I efteråret 2017 kunne antropolog Christel Braae lægge sidste hånd på sit monumentale værk, *Among Herders of Inner Mongolia*, om Henning Haslund-Christensens indsamling af etnografika fra Indre Mongoliet i 1930'erne.

Christel fortalte om Haslund-Christensens enestående bidrag til at fastholde erindringen om en fremmedartet kultur i Centralasien. Vi fik også noget at vide om det store arbejde med at bearbejde og forberede materialet til bogudgivelsen. Christel har været konsulent på Moesgaard Museums og Nationalmuseet særudstilling om Djengis Khan og steppens nomader. (35 deltagere)

- *Medlemsmøde 147*
 29. november, kl. 19-20
GO Forlag, Kbh. V

Affaldshåndtering på mongolsk

Første halvdel af aftenen handlede om metoder til at håndtere farligt affald i storbyen Ulaanbaatar, som den engelske miljøspecialist og rådgiver, Jon Frederick Treacher, har både stor teoretisk og praktisk viden om. Anden del handlede om affaldshåndtering i mindre lokalsam-

Dansk Mongolsk Selskab

Regnskab for perioden 1/1-2018 – 31/12-2018

	2017		2018	
RESULTATOPGØRELSE				
Indtægter				
Kontingent	29.000,00		28.250,00	
Administrationsbidrag NGO	15.000,00		15.000,00	
Diverse (bogsalg)	3.750,00	47.750,00	14.600,00	57.850,00
Udgifter				
Kontorhold	996,24		131,90	
Ger, trykkeudgifter	19.587,50		18.862,50	
Ger, porto indland	7.163,00		7.182,00	
Ger, porto udland	1.550,00		2.160,00	
Porto	2.305,00		2.178,00	
Internet	82,50		87,50	
Medlemsmøder	1.816,99		4.716,35	
Repræsentation	593,00		320,00	
Overført til Jubilæumskonto	-5.720,41		0,00	
Diverse (flyer)	1.548,45		2.620,87	
Gebyr (giro og Lån & Spar)	414,00	30.336,27	436,00	38.695,12
Årets resultat		17.413,73		19.154,88
Dæhnfeldtlegat primo		111.097,97		90.337,02
Legatpenge overført til Mongoliet		-20.000,00		-45.410,70
Wendys skoleprojekt		0,00		1.888,00
Gebyr (Nordea)		-800,00		-1,00
Rente (Nordea)		39,05		26,54
Ultimo		90.337,02		46.839,86
Jubilæum primo		5.720,41		0,00
Overført fra DMS		-5.720,41		0,00
Ultimo (Nykredit og kasse)		0,00		0,00
BALANCE				
Pr. 1. januar 2019				
Aktiver				
Kasse		1.382,40		2.117,85
Giro		44.079,49		62.498,92
Bank (Nordea)		90.337,02		46.839,86
Balance		135.798,91		111.456,63
Passiver				
Egenkapital:				
Primo		144.866,54		135.798,91
Årets resultat		17.413,73		19.154,88
Legat		-20.760,95		-43.497,16
Jubilæumskonto		-5.720,41		0,00
Balance		135.798,91		111.456,63

Efter en workshop i Orkhon Aimag, hvor partnerskabsgrupperne udvekslede erfaringer, blev deltagernes produkter udstillet foran rådhuset. Foto: Bulgan Njama

fund i Mongoliet ved selskabets bestyrelsesmedlem Chalotte Vad.

De medrivende oplæg gjorde det meget tydeligt, at en forsvarlig håndtering af de stadigt stigende affaldsmængder i Mongoliet endnu er på begynderstadiet både i byen og på landet. (6 deltagere)

Særudstilling på Moesgaard Museum

Bestyrelsen deltog i åbningsreception af den flotte særudstilling på Moesgaard Museum 18. juni 2018. Udstillingen indeholder mange unikke genstande indsamlet af Henning Haslund-Christensen i 1930'erne. Det var en virkelig stor oplevelse at se udstillingen.

Regnskabet

Årets indtægter steg med 10.100 kr., hvilket skyldes et ekstraordinært stort salg af bogen *Mongoliet – stemmer fra steppen*, som selskabet udgav i 2015 i samarbejde med forlaget Frydenlund. Den største aftager var Moesgaard Museum, som solgte bogen fra sin museumsbutik.

På udgiftssiden bemærkes, at posten *Medlemsmøder* er steget med ca. 2.900 kr., hvilket skyldes større

udgifter til lokaleleje og udgifter til afholdelse af Tsagaan Sar i 2018. Overførslerne til og fra Jubilæums-kontoen ophørte i 2017 efter lukningen af kontoen i februar 2017. I forbindelse med særudstillingen på Moesgaard Museum og den kommende på Nationalmuseet blev der fremstillet en flyer, som blev bogført under posten *Diverse*.

Fra Dæhnfeldtlegatet blev der overført 45.410 kr. til projektet *Avyas* i Mongoliet. Wendy Rahbek Thomsen indsamlede 1888 kr. i forbindelse med et arrangement til fordel for sit igangværende skoleudvekslingsprojekt i Erdene Bulgan. Selskabet har påtaget sig at modtage og opbevare midlerne fra dette projekt til det øjeblik, hvor de skal anvendes i projektet.

Det samlede driftsresultat er et pænt overskud på 19.154 kr., som formentlig ikke vil ændre sig væsentligt i det indeværende år.

Medlemsbladet Ger

I 2018 udgav Dansk Mongolsk Selskab 3 numre af *Ger*, numrene 100 (feb.), 101 (maj) og 102 (sep.), alle med 32 sider, i alt 96 sider A4. Samtlige ældre numre af *Ger* bort-

set fra seneste årgang kan findes på Dansk Mongolsk Selskabs hjemmeside under menupunktet *Om selskabet*, hvor de er tilgængelige for alle. Redaktionen er fortsat interesseret i at få tilsendt relevant stof. Bladet produceres af Jan Koed i samarbejde med den øvrige redaktion (Bettina Gram, Bulgan Njama og Rolf Gilberg) og forfatterne.

Hjemmesiden

Selskabets nye hjemmeside fungerer tilfredsstillende, så ud over annoncering af nyheder, for det meste vedrørende selskabets egne arrangementer, er der ikke sket ændringer med hjemmesiden i 2018.

Facebook

Dansk Mongolsk Selskabs Facebookgruppe er en vigtig platform til udveksling af nyheder og til at annoncere kommende arrangementer. Medlemstallet var ved redaktionen slutning på 400. Gruppen bestyres af Burmaa Nyamaa.

NGO-projekter

Styrkelse af Partnerskabsnetværk i Mongoliet

For 2 år siden ophørte CISUs støtte til DMS' samarbejdsprojekt i Mongoliet, *Styrkelse af Partnerskabsnetværk*. CISU, *Civilsamfund i Udvikling*, administrerer bl.a. Danidas Civilsamfundspulje, som midlerne til projektet kom fra. Vores mongolske partnerorganisation, NTS, fortsatte i 2017-18 sine aktiviteter med hjælp fra en donation fra DMS på 532.000 kr. fra selskabets egne indsamlede midler. Til trods for økonomiske udfordringer har de lokale NTS-afdelinger i 2018 fortsat kunnet yde støtte til 53 Spare- og Lånegrupper med 619 medlemmer.

Organisationen NTS har i alt 1.000 medlemmer fordelt på syv lokalområder i Mongoliet. Lokalafdelingerne har i 2018 afholdt deres årlige generalforsamlinger, mens

Tsermaa - formand for Spare- og Lånegruppe i Dundgobi Aimag - fremviser stolt sit flotte filtpæppe. Foto: Bulgan Njama

hovedorganisationen NTS arrangerede en 3-dages workshop i Ulaanbaatar for repræsentanter fra lokalafdelingerne om bæredygtighed, udveksling af erfaringer fra Spare- og Lånegrupper samt diskussion om finansieringsmuligheder.

I 2018 har lokalafdelingerne udvidet deres indtægtsgenererende aktiviteter. I eksempelvis Dorvoljin

Sum i Zavkhan Aimag leverer en gruppe kvinder fra NTS arbejdstøj til Bayan Airag-guldminen. I Orkhon har en gruppe på 21 NTS-medlemmer fået støtte fra en schweizisk hjælpeorganisation til en brønd, så de har fået bedre mulighed for at dyrke grøntsager.

Khan Uul-distriktets NTS-gruppe har fået økonomisk støtte fra or-

ganisationen Caritas til indkøb af udstyr til grøntsagskonservering. Nogle af de mest erfarne NTS-grupper har desuden modtaget forretningsudviklingslån fra deres lokale kommunalbestyrelser.

Ved årets udgang havde Spare- og Lånegrupperne i alt opsparet 176 mio. tugrik [472.000 kr.] og ydet 174 mio. tugrik i lån til gruppernes medlemmer.

Spare- og Lånekooperativ

Spare- og Lånekooperativet NNTS er ejet af medlemmerne af organisationen NTS og har 109 medlemmer, hvoraf 80% er kvinder. Projektet er næsten uafhængigt af projektstøtte fra DMS. NNTS' formål er at skabe finansiell frihed for sine medlemmer gennem at skabe motivation til øget opsparing. Medlemmerne tilbydes via NNTS fx økonomikurser samt sociale, kulturelle og sportslige aktiviteter.

Spare- og lånekooperativet NNTS har demokratisk tilgang og praksis. Kommunikationen mellem kooperativet og dets medlemmer er åben og foregår bl.a. gennem de sociale medier.

I 2018 har kooperativet afholdt en ordinær generalforsamling i marts og en ekstraordinær generalforsamling i oktober. Under den ordinære generalforsamling var der valg til kooperativets bestyrelse og formandspost samt låne- og tilsynskomité i henhold til Mongoliets lov om Spare- og Lånekooperativer. Erdenechimeg Ts. blev valgt som formand. Hun er uddannet økonom og har mange års erfaring fra internationale udviklingsprojekter.

I oktober-november 2018 ansatte NNTS en ny medarbejder, der medbringer stor erfaring fra finansielle institutioner.

NNTS er medlem af den mongolske sammenslutning af kreditforeninger (MOCCU), som giver kooperativets medlemmer adgang til både rådgivning og kurser.

Status 2018 på støtteprojekter m.v.

Dansk Mongolsk Selskab administrerer følgende bankkonti for tilknyttede fonde og støtteforeninger samt projektkonti:

		2017	2018
Børnefond			
Nordea ultimo	konto 7555 575 240	199.652	424 ¹⁾
Gadebørn i Mongoliet			
Nordea ultimo	konto 7560 645 818	39.068	37.751 ²⁾
Administrationskonto vedr. projekter			
Nordea ultimo	konto 8966 659 581	19.191	6.199
Fast ejendom, lokaler i Ulaanbaatar			
erhvervet i 2004		404.278	404.278

1) Bestyrelsen bevilgede i 2017 kr. 532.000 til et udfasningsprojekt for *Social Partnership Network* i årene 2017 og 2018. Der er i 2018 overført kr. 198.708 til projektet. Af bevillingen er dermed i alt overført kr. 510.965 til projektet i Mongoliet og kr. 20.000 til projektadministration i Danmark.

2) Der henstår på kontoen kr. 13.900 doneret i 2018 i mindet om afdøde Henrik Madsen, formand for Dansk Mongolsk Selskab 2016-18. Kr. 15.000 er i året overført til DMS.

Næste fase af DMS' projekt i Mongoliet er sikret

CISU har bevilget støtte til DMS til et nyt projekt i Mongoliet, 'Skabelse af ansvarlige og bæredygtige lokale samfund'.

DMS' samarbejdsprojekt i Mongoliet, *Styrkelse af Partnerskabsnetværk*, lever videre og udvikler sig stadig, 2 år efter at projektmidlerne fra CISU ophørte, som beskrevet i årsberetningen i dette nummer af Ger side 29-30.

I november 2018 fik DMS en ny 3½-årig projektbevilling på 4,5 mio. kr. fra CISU, *Civilsamfund i Udvikling*, som administrerer bl.a. Danidas Civilsamfundspulje. Det nye projekt med navnet *Skabelse af ansvarlige og bæredygtige lokale samfund* er en videreudvikling af det tidligere projekt. Det vil omfatte 13 lokalområder i Mongoliet, hvilket næsten er en fordobling i forhold til i dag.

Samme kerneaktiviteter som før

I Mongoliet er projektet fortsat forankret hos DMS' partnerorganisation NTS, *Social Partnership Network* (Niigmiin Tunshleliin Suljee). Indholdet af det nye projekt adskiller sig på en række områder i forhold til tidligere, men kerneaktiviteterne er de samme:

A. Styrkelse af fattige familier og lokalsamfund gennem etablering og videreudvikling af Spare- og Lånegrupper (ONBB'er) og udvikling af fortalervirksomhed i forbindelse hermed.

B. Tilskyndelse til oprettelse af mikrovirksomheder og små virksomheder ved hjælp af mikrokreditter, uddannelses- og støtteordninger.

Opbygning af kapacitet og bæredygtighed

Det nye projekt lægger større vægt på kapacitetsopbygning og opbygning af økonomisk bæredygtighed hos både Spare- og Lånegrupperne og organisationen NTS. De to nye fokusområder indeholder disse aktiviteter:

1. Kapacitetsopbygning:

Hovedparten af projektets aktiviteter ligger i at opbygge kapacitet hos Spare- og Lånegrupperne i form af »træning af trainere«-kurser og et certificeringssystem baseret på den internationale ar-

bejdsorganisation, ILOs, koncept og metode.

Projektet omfatter desuden opbygning af kapacitet i NTS til at støtte og uddanne iværksættere i forberedelses- og opstartsfasen med henblik på etablering af nye virksomheder samt til mere avanceret træning og support til eksisterende mikro- og små virksomheder, der ønsker at ekspandere.

2. Økonomisk bæredygtighed:

Den grundlæggende projektstrategi er at opbygge kapacitet i NTS til at kunne levere de tjenester, der er beskrevet ovenover, men også at professionalisere NTS for at gøre disse tjenester økonomisk bæredygtige ved projektperiodens udløb i 2022. Dette er en af projektets største opgaver, som bl.a. vil kræve nye kompetencer i NTS-ledelsen i forhold til tidligere projektperioder.

Bulgan Njama

Læs i næste nummer af Ger et interview med Bulgan Njama, som fortæller mere om det nye projekt.

Projektet Avyas

DMS yder uddannelseslån til unge studerende i Mongoliet gennem projektet Avyas. I 2018 har DMS arbejdet for at knytte bånd mellem partnerorganisationen NTS og unge studerende, som modtager uddannelsesydelser via Avyas.

Planen er at tilbyde fire studerende, som udover at modtage uddannelseslån via Avyas, hver en 10-ti-

mers ugentlig ansættelse på NTS' hovedkontor i Ulaanbaatar. Målet er at knytte de unge og deres erfaringer til ngo-projektet, i bedste fald også efter, at de har endt deres uddannelser.

NTS har i 2018 indrykket annoncer i relevante uddannelsesinstitutioners medier og udarbejdet et kontraktudkast til de studerende. Flere studerende er blevet interviewet, og

p.t. er to blevet udvalgt: en studerende i international udvikling, og en, som læser økonomi. Der søges stadig efter yderligere to studerende.

I alt har 95 studerende i årenes løb fået uddannelseslån gennem Avyas, og flertallet af dem er i dag i arbejde.

Bestyrelsen

DMS nyt

MEDLEMSMØDER

- Medlemsmøde 148

Lørdag den 2. marts kl. 16-23

Schifters Kvarters Fælleshus, Philip De Langes Allé 9, 1435 Kbh. K (Holmen)

Ordinær generalforsamling

Dagsorden

1. Valg af dirigent.
2. Formanden og bestyrelsens beretning om selskabets aktiviteter i 2018.
3. Kassereren fremlægger det reviderede regnskab for 2018.
4. Fastsættelse af kontingent for 2020.
Bestyrelsen foreslår uændret kontingent.
5. Valg af bestyrelsesmedlemmer.
På valg er: **Elisabeth V. Friis, Bettina Gram, Lars Højer, Bulgan Njama**
Alle er villige til genvalg.
Ikke på valg er: **Anita Garbers, Michael Haslund-Christensen, Jan Koed, Henrik Bo Thrane, Charlotte Vad**
6. Valg af suppleanter.
På valg er: **Ann Fenger Benwell, Chuka Ringgaard**
Ann ønsker ikke genvalg.
7. Valg af revisor.
På valg er: **Povl Anker Andersen**
Povl er villig til genvalg.
8. Indkomne forslag.
9. Eventuelt.
Jørgen Ringgaard vil fortælle om de kommende års projekter i Mongoliet.

Jord-Grisens år

5. februar 2019

24. januar 2020

Frivillige på mongolske hospitaler

Kl. 17.30 får vi besøg af **Tobias Skipper** og **Morgane Garreau** fra *Engineering World Health DTU*. Sammen med et hold medstuderende fra DTU og Aalborg Universitet valgte de at bruge sommerferien sidste år på at reparere defekt hospitalsudstyr i Ulaanbaatar. De fortæller om deres oplevelser med udstyret, oplæring af personalet og den mongolske kultur.

Tobias (23) er i gang med første semester af sin kandidatuddannelse i *Biomedical Engineering*. Han var tilknyttet det centrale Khan-Uul-hospital og Bayangol distrikthospital. Morgane (25) er fra Frankrig og kom til Danmark i september 2017 for at få sin kandidatuddannelse. Hun var tilknyttet Chingeltei hospital.

Tsagaan Sar

Forårets komme og Tsagaan Sar fejrer vi i år i det smukke fælleshus *Schifters Kvarter* på Holmen i København. Til middagen vil der blive serveret ægte *buzz*, indbagte kødboller. Emil vil sammensætte playlisten til aftenens musikalske indslag. Festen starter kl. 18.

Prisen for deltagelse er i år kun **200 kr.** pr. deltager. Drikkevarer til eget forbrug medbringes af deltagerne. Børn deltager gratis. Gæster uden medlemskab er meget velkomne til at deltage i festen til samme pris. Tag gerne jeres dell på!

Tilmelding ved senest **mandag den 25. februar** at indbetale det aktuelle beløb på selskabets konto reg.nr. 1551, kontonr. 7841582 eller på MobilePay 83554. Husk at skrive navnet på deltager(ne) og evt. antal børn og mærk indbetalingen *Tsagaan Sar*.

Efter aftale med Jan Koed, tel. 2342 1128, jk@cadaid.dk, kan der betales kontant eller med MobilePay ved indgangen.

Afsender:
Dansk Mongolsk Selskab
c/o Jan Koed
Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby